

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TRESTNÝ ČIN ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY

Autor práce: Markéta Dušková, DiS.
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Markéta Dušková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Trestný čin zanedbání povinné výživy

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Negligence of Mandatory Support as a Crime

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2021

Cíl bakalářské práce:

1/ Jednoznačné stanovení podmínek trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy, a to především za využití analýzy skutkové podstaty tohoto trestného činu a výkladu vybraných zákonných znaků.

2/ Zjištění jednotlivých odlišností české právní úpravy trestného činu zanedbání povinné výživy v porovnání s odpovídající zahraniční právní úpravou ve vybrané zemi EU nebo třetí zemi a případná formulace návrhů *de lege ferenda*.

Student: Markéta Dušková, DiS.	07.11.2021 datum	D. Dušková podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	20.11.2021 datum	J. Hruška podpis
Schvalují zadání bakalářské práce:		
Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	6.12.2021 datum	R. Svatoš podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Šapík, Ph.D.	8.12.2021 datum	M. Šapík podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	14.12.2021 datum	J. Dušek podpis



Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za odborné a úkladné vedení správným směrem při psaní práce, za cenné připomínky a poskytnuté rady.

ABSTRAKT

DUŠKOVÁ, M. *Trestný čin zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 60 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: zanedbání povinné výživy, vyživovací povinnost, trestný čin, oprávněná osoba, povinná osoba, náhradní výživné

Tématem bakalářské práce je trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku. V úvodu práce je pozornost zaměřena právní úpravě vyživovací povinnosti a s tím související definice základních pojmů. Teoretická část se zabývá analýzou skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy, jejíž součástí je i objasnění institutu účinné lítosti. V metodické části je provedeno porovnání zákonných znaků právní úpravy trestného činu zanedbání povinné výživy v České republice, s právní úpravou ve Slovenské republice, ve Spolkové republice Německo a v Rakouské republice. V rámci této části je dále provedena komparace specifík relativně nového zákona o náhradním výživném v České republice a již zaběhnutým zákonem ve Slovenské republice. Závěr práce je věnován několika rozdílným kazuistikám vztahující se k předmětnému trestnému činu.

ABSTRACT

DUŠKOVÁ, M. *Negligence of Mandatory Support as a Crime: Bachelor Thesis*.
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 60 pp.
Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: negligence of mandatory support, maintenance obligations, crime, authorized person, liable person, substantial alimony

The theme of the thesis is the crime of Negligence of Mandatory Support according to § 196 of the Criminal Code. The introduction focuses on legal arrangements of maintenance obligations as well as definition of basic terms. Theoretical part deals with analysis of the substance of the crime of Negligence of Mandatory Support together with the active repentance explanation. The methodical part compares legal features of Negligence of Mandatory Support legal arrangements in the Czech Republic to the legal arrangements in the Slovak Republic, Germany and Austria. In this part we also compare special features of relatively new law concerning substantial alimony payments in the Czech Republic to already used law in the Slovak Republic. The conclusion focuses on several different casuistics concerning the crime mentioned.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Charakteristika trestných činů proti rodině a dětem	12
2.1 Rodina	13
2.2 Dítě	14
2.3 Výživné	15
3 Analýza skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy	16
3.1 Objekt trestného činu.....	17
3.2 Objektivní stránka trestného činu.....	18
3.3 Subjekt trestného činu	18
3.4 Subjektivní stránka trestného činu	19
3.5 Základní skutková podstata trestného činu § 196 odstavec 1, odstavec 2 trestního zákoníku	20
3.5.1 Neplnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného.....	20
3.5.2 Úmyslné vyhýbaní se plnění zákonné povinnosti.....	21
3.6 Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu § 196 odstavec 3 trestního zákoníku	22
3.6.1 Vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze	22
3.7 Zvláštní ustanovení o trestání podle § 196a trestního zákoníku	23
4 Zánik trestní odpovědnosti.....	25
4.1 Účinná lítost	25
4.2 Promlčení trestní odpovědnosti	26
4.3 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku	27
5 Komparace české právní úpravy s právní úpravou ve vybraných cizích zemích ...	30
5.1 Slovenská republika	30
5.2 Spolková republika Německo	34
5.3 Rakouská republika	37

6	Uplatnění nároku na náhradu škody a zákon o náhradním výživném	40
6.1	Možnosti uplatnění nároku na náhradu vzniklé škody	40
6.1.1	Výkon soudního rozhodnutí	40
6.1.2	Exekuce	41
6.2	Zákon o náhradním výživném	42
6.2.1	Komparace s právní úpravou Slovenské republiky	44
7	Vybrané kazuistiky	46
7.1	Případ č. 1 – aplikace občanského zákoníku	47
7.2	Případ č. 2 – rozsudek o výživném	48
7.3	Případ č. 3 - nebezpečí vystavení nouze	49
7.4	Případ č. 4 - nabytí zletilosti dítěte	50
7.5	Případ č. 5 – hrazení výživného exekuční srážkou ze mzdy	51
7.6	Případ č. 6 – institut náhradního výživného	52
	Závěr	55
	Seznam použitých zdrojů	57
	Seznam tabulek	60

Úvod

Trestní právo poskytuje ochranu těm nejvýznamnějším hodnotám a zájmům společnosti, mezi něž patří bezesporu také rodina a příznivý vývoj dítěte. V případech, ve kterých nepostačuje uplatnění prostředků jiných právních odvětví, nastupuje trestní právo v pozici nejzazšího prostředku - ultima ratio. V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen trestní zákoník) se trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku nachází v hlavě IV. jeho zvláštní části, přičemž poskytuje ochranu oprávněné osobě mající nárok na výživu a na řádné plnění zákonné vyživovací povinnosti ze strany povinné osoby. Práva a povinnosti zainteresovaných osob ve vztahu k vyživovací povinnosti jsou primárně upraveny občanským zákoníkem s tím, že následně dochází ke konkretizaci rozhodnutím soudu, jenž ukládá povinné osobě hradit výživné v určité výši ve prospěch konkrétní osoby a k rukám oprávněné osoby.

Téma práce bylo zvoleno především z toho důvodu, že její autorka působí na pozici komisaře Služby kriminální policie a vyšetřování a její denní náplní práce je vyšetřování především této specifické trestné činnosti. Za několikaletou praxi se autorka setkala s různými způsoby protiprávního jednání v souvislosti s vyživovací povinností a s jejími specifickými aspekty, které následně na několika kazuistikách prezentovala v samostatné kapitole této bakalářské práce. Zpracované téma je také stále aktuální, což lze doložit například „novinkou“ v podobě možnosti poskytnutí sociální dávky státem pro oprávněnou osobu, ve formě náhradního výživného.

Struktura bakalářské práce odpovídá stanoveným cílům (viz kapitola 1) a je proto logicky rozdělena do kapitol. Druhá kapitola se zabývá obecnou charakteristikou trestných činů proti rodině a dětem a jsou zde vysvětleny některé stěžejní pojmy. Ve třetí kapitole, jež představuje těžiště celé práce, je provedena analýza skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku, doplněná výkladem jednotlivých zákonných znaků tohoto trestného činu, mezi která patří dle obecné teorie trestního práva, objekt trestného činu, objektivní stránka trestného činu, subjekt trestného činu a subjektivní stránka trestného činu. Zároveň se kapitola zabývá stručným rozborem skutkových podstat jednotlivých odstavců trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku a popisem specifických odlišností ve způsobu spáchání. Následující čtvrtá kapitola s předchozí úzce souvisí, neboť se týká obecně důvodům zániku trestní odpovědnosti pachatele. Ve vztahu k tématu práce je

významný institut účinné lítosti zakotvený v § 197 trestního zákoníku. Znění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku je v páté kapitole komparováno s právní úpravou předmětného trestného činu ve Slovenské republice, Spolkové republice Německo a v Rakouské republice, s poukázáním na jednotlivé odlišnosti, které jsou graficky znázorněny v jednotlivých tabulkách k dané právní úpravě cizí země. V šesté kapitole jsou poté popsány možnosti vymáhání dlužného výživného v občanskoprávní rovině, pokud povinný zákonnou vyživovací povinností řádně a včas neplní, mezi něž patří návrh na výkon soudního rozhodnutí a exekuce. Důležitou součástí této kapitoly je charakteristika nového zákona o náhradním výživném v České republice, který je zároveň porovnán s odpovídajícím zákonem o náhradním výživném ve Slovenské republice. Poslední kapitola je věnována vybraným kazuistikám v souvislosti s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, v nichž se výrazně projevují specifické aspekty spojené s tímto protiprávním jednáním. Jedná se o reálné případy, s nimiž se setkala autorka práce ve své praxi.

Při zpracování bakalářské práce je užito mnoho různých českých i zahraničních pramenů, jež jsou v závěru práce uvedeny v Seznamu použitých zdrojů. Za důležité prameny pro vypracování jednotlivých kapitol byly zejména odborné publikace související s jednotlivými tématy, k tomu uvedené komentáře a učebnice trestního práva hmotného. Významným zdrojem byla velmi bohatá judikatura, především u trestních zákonů a taktéž nálezy Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce se zabývá trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku a vyživovací povinností, která jednak představuje ústřední znak objektivní stránky předmětného trestného činu a současně civilněprávní institut upravený občanským zákoníkem.

Cílem bakalářské práce bylo nejprve jednoznačně stanovit podmínky trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, a to především za využití analýzy skutkové podstaty tohoto trestného činu a výkladu vybraných zákonných znaků.

Dalším cílem práce bylo zjistit jednotlivé odlišnosti české právní úpravy trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku v porovnání s odpovídající zahraniční právní úpravou ve vybrané zemi EU nebo třetí zemi a případná formulace návrhů *de lege ferenda*. Zjištěné odlišnosti byly graficky zaznamenány v přehledných komparačních tabulkách.

Mimo výše stanovené cíle se autorka práce zaměřila i na možnosti vymáhání dlužného výživného prostředky občanského práva a zároveň na nedávno přijatý zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném.

Pro dosažení stanovených cílů byly uplatněny následující metody zkoumání:

- studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů a judikatury,
- deskriptivní metoda,
- teoretická analýza,
- komparační metoda.

2 Charakteristika trestných činů proti rodině a dětem

Hlava IV. ve zvláštní části trestního zákoníku nesoucí název Trestné činy proti rodině a dětem, zahrnuje trestné činy poskytující ochranu rodině a dětem, jejichž smyslem je zejména zajištění ochrany dítěte před tělesným, psychickým a sexuálním násilím a s tím související ochrany správného vývoje a výchovy dítěte v rodině. Zmiňovaná ochrana vychází z mnoha právních předpisů, přičemž primárně je nutno zmínit především usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky (dále jen Listina základních práv a svobod).

Mezi další právní prameny náleží mezinárodní smlouvy, například Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Evropská sociální charta nebo Úmluva o právech dítěte. Vyjma uvedených právních norem, lze zájem na ochraně rodiny a dětí nalézt rovněž v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník), v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a v dalších souvisejících zákonech.¹

Hlava IV. zvláštní části trestního zákoníku obsahuje následující:

- § 194 dvojí manželství trestního zákoníku,
- § 195 opuštění dítěte nebo svěřené osoby trestního zákoníku,
- § 196 zanedbání povinné výživy trestního zákoníku,
- § 198 týrání svěřené osoby trestního zákoníku,
- § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí trestního zákoníku,
- § 200 únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou trestního zákoníku,
- § 201 ohrožování výchovy dítěte trestního zákoníku,
- § 202 svádění k pohlavnímu styku trestního zákoníku,
- § 204 podání alkoholu dítěti trestního zákoníku.

Skupinový objekt u trestných činů hlavy IV. zvláštní části trestního zákoníku spočívá především v řádné výchově, výživě a vývoji dítěte, rovněž v zachování harmonických vztahů v rodině, včetně institutu monogamie.

¹ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní zákoník II. § 140 - 421, Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 1713 s. ISBN 978-80-7400-78-9.

Vedle zmiňované výchovy a vývoje dítěte, lze nalézt u některých trestných činů zájem na ochraně zdraví dítěte, na ochraně starších osob, které jsou svěřeny do cizí péče, jakožto i osob žijících ve společném obydlí před projevy domácího násilí.

Subjekt trestných činů obsažených v hlavě IV. je především speciální u trestných činů podle § 194 až § 198 trestního zákoníku a § 201 trestního zákoníku, u nichž se vyžaduje zvláštní povinnost podle občanského zákoníku. Trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku se pak může dopustit jen ten, kdo s týranou sobou žije ve společném obydlí.

Z pohledu subjektivní stránky se u trestných činů v hlavě IV. zvláštní části trestního zákoníku vyžaduje úmyslné zavinění, vyjma trestných činů podle § 196 nebo § 201 trestního zákoníku, u kterých je možné jejich spáchání i z nedbalosti, tedy se připouští obě formy zavinění.

2.1 Rodina

Definici pojmu rodina nelze nalézt v žádném právním předpise a trestní zákoník tento pojem taktéž nevymezuje, přestože se lze s tímto výrazem nezřídka setkat. Přesto lze při rozboru některých právních předpisů dojít k určité představě o tom, co je to rodina. Vymezení pojmu neobsahoval ani již neúčinný zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen zákon o rodině), jež ve znění § 1 odstavec 2 zákona o rodině, u manželství pouze stanovil, že jeho účelem je založení rodiny. Naopak občanský zákoník ve svých výkladech řeší především poměr rodinný, kterým konkretizuje osoby nacházející se v určitém vztahu. Obzvláště se jedná o příbuzné v pokolení přímém - sourozenci, manželé nebo partnery. Rodina může mít několik možných forem, s ohledem na to, kým je tvořena, přičemž převažuje rodina tvořená rodiči a jejich dětmi, rodič samoživitel s dětmi nebo adoptivní rodiče s dětmi.

Další vymezení pojmu rodina obsahuje důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, podle níž rodina představuje základní buňku společnosti, jejíž význam pro společnost je zcela zásadní a neocenitelný a jejíž hodnoty a tradice jsou nedotknutelné. Trestné činy proti rodině a mládeži, která reprezentují novou generaci společnosti a taktéž perspektivu jejího

vývoje, byly s ohledem na důležitý význam těchto chráněných zájmů, zařazeny do hlavy IV. zvláštní části trestního zákoníku.²

2.2 Dítě

Pro potřeby trestního práva je pojem dítě upraven v § 126 trestního zákoníku, podle něhož se jedná o osobu mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. V trestním zákoníku u některých trestných činů, konkrétně únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou podle § 200 trestního zákoníku, ohrožování výchovy dítěte podle § 201 trestního zákoníku, svádění k pohlavnímu styku podle § 202 trestního zákoníku a podání alkoholu dítěti podle § 204 trestního zákoníku, je na dítě pohlíženo jako na předmět útoku neboli osobu poškozenou.

Vzhledem k potřebě rozlišení pojmu dítě s ohledem na jeho věk a trestní odpovědnost, je toto realizováno v § 2 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Předmětné ustanovení obsahuje pojem mládež, do něhož spadají děti mladší 15 let a mladiství. První skupinu tvoří osoby, které v době spáchání protiprávního jednání nedovršily patnáctý rok svého věku. Za své protiprávní činy proto nejsou trestně odpovědné a jejich protiprávní jednání jsou označována jako čin jinak trestný. Druhou skupinu tvoří osoby, jež jsou již trestně odpovědné za své protiprávní jednání, dovršily patnáctý rok svého věku a současně nepřekročily osmnáctý rok svého věku, přičemž toto jednání je označováno jako provinění. Trestní odpovědnost mladistvých je vedle požadavku přičetnosti vázána na jejich rozumovou a mravní vyspělost. Specifická trestněprávní úprava je významná zejména z důvodu odlišné úpravy podmínek trestní odpovědnosti mladistvých a trestního řízení vedeného proti mladistvým, oproti obecným podmínkám trestní odpovědnosti a vedení trestního řízení upraveného trestním řádem.³

² Důvodová zpráva č. 40/2009 Dz k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Praha: 2007.

³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 - 139, Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1201 s. ISBN 978-80-7400-19-3.

2.3 Výživné

České právo pojem „výživné“ výslovně nedefinuje a lze jen odvodit z obecné právní úpravy, že výživné je souhrnem toho, co má povinná osoba (ta, jež má výživné hradit) poskytovat oprávněné osobě (ta, komu je výživné určeno) k uspokojení jejích životních potřeb. Lze jej také vyjádřit jako určitou majetkovou hodnotu neboli zabezpečení a úhrada potřeb oprávněné osobě, přičemž může být v podobě materiální nebo naturální. Související s tímto pojmem jsou taktéž sousloví „výživa“ a „vyživovací povinnost“, běžně užívaných nejen v právních předpisech. Dva subjekty ve vztahu k výživnému, tedy povinná osoba a oprávněná osoba, mohou mezi sebou uzavřít ústní dohodu a pokud ke společné dohodě nedojde, je zapotřebí ze strany oprávněné osoby podat návrh k příslušnému soudu a ten soudním rozhodnutím vyživovací povinnost jednoznačně stanoví a jasně vymezí povinnost pro povinnou osobu. Pokud vyživovací povinnost není vymezena rozhodnutím soudu, je dána podle občanského zákoníku. Při určování výše výživného soudem, je bráno v potaz mnoho aspektů, a to nejen na straně povinné osoby, ale taktéž na straně oprávněné osoby. Za nejdůležitější skutečnost je bráno, zda má oprávněná osoba možnost sama se živit. U povinné osoby se zkoumají zejména majetkové poměry a také další skutečnosti související s existujícími riziky zajištění si dostatku finančních prostředků pro řádné plnění zákonné vyživovací povinnosti. Může se jednat například o riziko možného laxního přístupu povinné osoby při hledání zaměstnání nebo naopak vyhledávání zaměstnání s nízkým příjmem, včetně nepřihlášení se na příslušné pracoviště Úřadu práce ČR, jež může poskytnout možnosti rekvalifikačních kurzů a dalších nabídek zaměstnání. Pro příkladné určení výživného je důležité definovat a při rozhodování soudem přihlídnout ke čtyřem okolnostem, mezi něž patří stejná životní úroveň, slušná výživa, přiměřená výživa a nutná výživa. Samotná výše výživného nesmí být stanovena v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti, což musí být zohledněno podle jednotlivých případů a pokud dojde k rozporu, soud by návrh neměl schválit.⁴

⁴ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C.H. BECK. 2009. 165-16 s. ISBN 978-80-7179-182-2.

3 Analýza skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy

Skutková podstata trestného činu představuje souhrn typových objektivních a subjektivních znaků určitého druhu. Patří sem objekt, znaky charakterizující objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránky. Souhrn typových znaků určuje jednotlivé druhy trestných činů a současně je odlišuje od sebe navzájem.

Je-li subjektu zákonem stanovená vyživovací povinnost, kterou si však řádně neplní, a dojde-li současně k naplnění všech zákonných znaků, dopustí se tak spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku.

Trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku je obsažen v hlavě IV. zvláštní části trestního zákoníku a je tvořen třemi skutkovými podstatami trestného činu.

„§196 zanedbání povinné výživy

(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.“⁵

V § 196 odstavec 1 trestního zákoníku se jedná o základní skutkovou podstatu trestného činu, neboť jsou zde poprvé vyjádřeny znaky trestného činu. Obdobně se jedná o základní skutkovou podstatu trestného činu v § 196 odstavec 2 trestního zákoníku. Ustanovení § 196 odstavec 3 trestního zákoníku představuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu, neboť je zde obsažena okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

⁵ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

3.1 Objekt trestného činu

Objektem trestného činu se rozumí společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem. U trestného činu zanedbání povinné výživy je individuálním objektem nárok na výživu, který vyplývá zejména z občanského zákoníku, přičemž právní úprava vyživovací povinnosti a její druhy jsou zakotveny v druhé části občanského zákoníku.

Druhy vyživovací povinností, kterým je ve smyslu § 196 trestního zákoníku poskytována ochrana jsou:

- vyživovací povinnost rodičů k dětem (§ 915 odstavec 1, § 916 a následující občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost dětí vůči rodičům (§ 915 odstavec 2 občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost mezi předky a potomky (§ 910 občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost mezi manželi (§ 697 občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manželi (§ 760 a následující občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost a úhrada některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě (§ 920 občanského zákoníku),
- vyživovací povinnost mezi osvojitelem a nezletilým osvojenцем (§ 832 občanského zákoníku), případně zletilým osvojenцем (§ 829 a § 853 občanského zákoníku).

Mezi další právní předpisy upravující zákonnou vyživovací povinnost, patří zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů (dále jen zákon o registrovaném partnerství), v němž je zakotvena:

- vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery (§ 10 a § 12 zákon o registrovaném partnerství),
- vyživovací povinnost mezi bývalými registrovanými partnery (§ 11 a § 12 zákon o registrovaném partnerství).

Základním předpokladem pro vyživovací povinnost je především stav odkázanosti dítěte na výživu, taktéž schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů umožňující plnit vyživovací povinnost a v neposlední řadě soulad plnění vyživovací povinnosti s dobrými mravy.

Nálezem Ústavního soudu České republiky byla mimo jiné vymezena role rodičů při plnění vyživovací povinnosti: „*Vyživovací povinnost, na kterou mají děti právo, se vztahuje zásadně na oba rodiče, přičemž stanovení jejího rozsahu je věcí kritérií vyplývajících z konkrétních ustanovení zákona o rodině (schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů). Jinak řečeno, stát je povinen na základě čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod poskytnout ochranu tomuto právu dětí tak, že stanoví povinnost tomu z rodičů, který o děti bezprostředně nepečuje, aby nesl náklady stanovené soudem na jeho výživu.*“⁶

3.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu představuje vnější stránku trestného činu, kterou lze vnímat svými smysly.

U trestného činu zanedbání povinné výživy je nutné rozlišit na dvě formy jednání, jejichž odlišnost spočívá v tom, že podle odstavce 1 osoba neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného a podle odstavce 2 se osoba úmyslně vyhýbá své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Doba, po kterou může dojít ke vzniku nepříznivých důsledků při neplnění zákonné povinnosti a jež se současně může negativně odrážet, zejména u dětí, na jejich vývoji, byla zákonodárcem stanovena na období nejméně čtyř měsíců.

3.3 Subjekt trestného činu

Subjektem trestného činu zanedbání povinné výživy je osoba, jež má ze zákona povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, jejíž bližší vymezení povinnosti je dáno především v občanském zákoníku a následně v rozhodnutí soudu o stanovení vyživovací povinnosti. U základní skutkové podstaty podle odstavce 1 a odstavce 2 se proto jedná o subjekt speciální, neboť pachatel má ze zákona stanovenou určitou povinnost.

Předpokladem trestnosti je skutečnost, že povinná osoba je schopna v době, o kterou jde, svou povinnost plnit, zároveň zde není podmínkou existence určení rozsahu a samotné vyživovací povinnosti k oprávněné osobě konkrétním rozhodnutím soudu.

⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/2005.

Neschopnost dostát své zákonné povinnosti povinnou osobou, přesněji způsobem, jakým se do této situace dostal úzce souvisí se subjektivní stránkou předmětného trestného činu.

3.4 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka trestného činu představuje vnitřní stránku osobnosti pachatele, zahrnující jeho psychickou stránku a duševní život. Zabývá se formou zavinění, která představuje povinný znak pro založení trestní odpovědnosti za protiprávní jednání, přičemž forma zavinění může být úmyslná nebo nedbalostní. Zatímco u prvního odstavce zmiňovaného trestného činu postačí zavinění z nedbalosti, neboť zákonodárce zde použil sousloví „byť i z nedbalosti“, jež umožňuje naplnění znaků dané skutkové podstaty trestného činu v případě obou forem zavinění odpovídajících protiprávnímu jednání pachatele. V druhém odstavci je vyžadováno výlučně úmyslné zavinění, protože je zde tento požadavek stanoven použitím slova „úmyslně“.

Podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku přichází v úvahu jednak úmyslná forma zavinění a jednak zavinění z nedbalosti, a to například v situaci, kdy si je pachatel vědom toho, že má plnit vyživovací povinnost, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že tuto povinnost plnit nemusí (například byl pachatel ujištěn svou manželkou, že není otcem dítěte, které se narodilo za trvání jejich manželství, a že od něho proto výživné nepožaduje).

V souvislosti s tímto odstavcem se tohoto jednání pachatel může dopustit buď z nedbalosti nebo úmyslně, nikoliv však obojího zároveň, přičemž je nutné do výroku rozhodnutí soudu výslovně uvést konkrétní formu zavinění.

K naplnění znaku formy zavinění podle § 196 odstavec 2 trestního zákoníku dojde, jestliže si je pachatel vědom, že se dopouští porušení své zákonné povinnosti a svými kroky se jí chce úmyslně vyhnout.

3.5 Základní skutková podstata trestného činu § 196 odstavec 1, odstavec 2 trestního zákoníku

3.5.1 Neplnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného

„(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“⁷

Význam zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného lze obecně chápat především jako finanční zajištění nebo naturální plnění povinné osoby vůči oprávněné osobě, již může být nezletilé dítě nebo dospělá osoba. Při zaopatřování se může jednat nejen o celkovou péči o oprávněnou osobu, spočívající mimo jiné v její samotné výživě a zajištění bydlení, nýbrž také o zabezpečení školních potřeb k řádné školní výuce a s tím související přípravy na budoucí povolání.

Neplněním zákonné povinnosti lze rozumět situaci, ve které se oprávněné osobě nedostane všeho, co je obsahem vyživovací povinnosti, tedy vedle splátek stanovených rozhodnutím soudu, rovněž neposkytnutí výživy v naturální podobě. Výše splátky výživného však není pro posouzení trestnosti jednání závazná, za tímto účelem je postačující, pokud je například výživné úmyslně hrazeno v nižších částkách, ač pravidelně, avšak s ohledem na majetkové a výdělečné poměry povinné osoby by bylo v jejich možnostech hrazení výživného v plné výši. V tomto případě půjde rovněž o úmyslné neplnění vyživovací povinnosti. Není relevantní, zda je zákonná povinnost plněna na základě povinnosti podle občanského zákoníku nebo na základě výkonu rozhodnutí. Oprávněnou osobu se rozumí osoba, v převážné většině případů nezletilé dítě, jež má nárok na výživné stanovené rozsudkem soudu.⁸

⁷ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 - 421. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, 1921 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

3.5.2 Úmyslné vyhýbaní se plnění zákonné povinnosti

„(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“⁹

Vyhýbáním se plnění zákonné vyživovací povinnosti se rozumí takové jednání, jimž pachatel svou zákonnou povinnost vyživovat a zaopatřovat jiného nejen neplní, ale zároveň činí kroky, kterými by se takové povinnosti mohl zbavit, zmařit ji nebo ztížit samotné vymáhání nároku na výživné. Například se může jednat o častou změnu zaměstnání bez vážného důvodu, záměrné nastoupení do zaměstnání s nízkým příjmem nebo vyhledávání sezonních či brigádních zaměstnání. Za vyhýbání se takové povinnosti může být brána taktéž situace, kdy povinná osoba nastoupila trest odnětí svobody, a při nástupu do věznice svou vyživovací povinnost úmyslně neohlásila.¹⁰

V usnesení Nejvyššího soudu České republiky je blíže charakterizována komisivní forma protiprávního jednání pachatele, který se tam aktivně vyhýbá plnění vyživovací povinnosti, tedy:

„Jestliže pachatel z vlastní viny setrvává ve stavu, kdy nemá žádný příjem a nečiní ani žádné úkony, které by reálně vedly k jeho získání, lze ho postihnout za přečin zanedbání povinné výživy. Za neplnění vyživovací povinnosti v širším slova smyslu se totiž považuje nejen vlastní neplacení výživného, ale i okolnost, že povinná osoba se bez ohledu na své schopnosti a možnosti nepříčiní o obnovení své vyživovací povinnosti. Přitom je třeba přihlídnout i k tomu, zda se pachatel mohl zaevizovat u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání nebo požádat o příslušnou dávku státní sociální podpory, na kterou mu vznikl právní nárok, ale neučinil tak z důvodu výlučně spočívajících na jeho straně.“¹¹

⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 - 421. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 1922 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 887/2013.

3.6 Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu § 196 odstavec 3 trestního zákoníku

3.6.1 Vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze

„(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.“¹²

Nebezpečí nouze se vztahuje jak k odstavci 1, tak k odstavci 2 trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, přičemž se jedná o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Ve vztahu k tomuto znaku je pro jeho naplnění postačující i zavinění z nedbalosti, pokud se nejedná o situaci konkretizovanou ve znění § 17 písmeno b) trestního zákoníku, tedy že pachatel o vyživovací povinnosti nevěděl, ačkoliv o ní vzhledem ke svým osobním poměrům a souvisejícím okolnostem, vědět měl a mohl. Stav nouze u oprávněné osoby přitom nemusí skutečně nastat a postačí pro naplnění tohoto znaku, že tento stav v důsledku jednání pachatele může poškozené osobě hrozit.

V důsledku neplnění vyživovací povinnosti dochází k situaci, že oprávněná osoba si sama nemůže bez pomoci jiné osoby nebo státu, opatřit ani základní prostředky k životu a tím ji povinná osoba vystaví nebezpečí nouze. Okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu lze naplnit i v případě hrozícího nebezpečí nouze, která byla matkou dítěte odvrácena na úkor uspokojení vlastních potřeb, popřípadě vynaložením značného úsilí spočívajícím ve výkonu více zaměstnání. V mnoha případech se o výpomoc oprávněné osobě starají nejen osoby blízké nebo rodinní příslušníci, ale taktéž stát ve formě poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi.¹³

¹² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 - 421, Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 1923 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

3.7 Zvláštní ustanovení o trestání podle § 196a trestního zákoníku

V souvislosti s trestným činem zanedbání povinné výživy nalezneme specifikum, jenž je jeho nedílnou součástí. Jedná se o zvláštní ustanovení o trestání uvedeno v trestním zákoníku dle § 196a trestního zákoníku ve spojitosti s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku a dle § 216a trestního zákoníku v souvislosti s trestným činem legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 trestního zákoníku.

„§ 196a zvláštní ustanovení o trestání

Pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.“¹⁴

Předmětné zvláštní ustanovení související s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, se užije soudem při ukládání přiměřeného omezení, podle zásad a postupů, jejichž základem je skutečnost, že bylo zákonným způsobem prokázáno, že pachatel trestný čin spáchal. Zapotřebí je také existence důvodné obavy, že povinnost uhradit dluh na výživném bude pachatelem mařen či ztěžován. Ustanovení se užívá soudem v rámci posouzení viny a trestu, ne dříve. Ukládá se v souběhu s jinými omezeními a povinnostmi, zejména přichází-li v úvahu podmíněné upuštění od potrestání s dohledem dle § 48 odstavec 4 písmeno i) trestního zákoníku. V zákoně č. 361/200 Sb., o silničním provozu, v platném znění, je definice motorového vozidla jako nekolejové vozidlo poháněné vlastní pohonnou jednotkou a trolejbus.

V souvislosti s ukládáním přiměřeného omezení a přiměřené povinnosti jak v obecné rovině, tak podle § 196a trestního zákoníku, nelze omezení zaměňovat s určitým druhem trestu. Zvláštní ustanovení o trestání podle § 196a trestního zákoníku přesto představuje výjimku ze zásady, že přiměřeným omezením nelze zakázat chování, které je obsahem určitého druhu trestu, neboť tak fakticky činí. Jako další alternativa se nabízí trest zákazu činnosti podle § 73 trestního zákoníku, spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. Jelikož po obsahové stránce není většího rozdílu mezi trestní sankcí

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

zákazu činnosti dle § 73 trestního zákoníku a specifickým omezením zvláštního ustanovení o trestání dle § 196a trestního zákoníku, nepředstavuje institut podle § 196a trestního zákoníku „*samostatnou sankci, nýbrž, s ohledem na okolnosti konkrétního případu včetně osobních poměrů pachatele, pouze modifikuje podmínky ukládaného trestu, jehož je fakultativní součástí*“.¹⁵

Tuto formu omezení tedy nelze vnímat a zároveň zaměňovat s trestní sankcí, jelikož smyslem není pachatele potrestat, ale jde o formu apelu na povinnou osobu, směřující k dobrovolnému plnění a dodatečného uhrazení dlužné částky oprávněné osobě a tím se může pachatel vyhnout potrestání, přinejmenším trestu obecně prospěšných prací nebo trestu nepodmíněnému odnětí svobody. Tohoto přiměřeného omezení však nelze užít v případech, pokud je řízení motorových vozidel nezbytnou či důležitou součástí výdělečné činnosti pachatele, jelikož by tímto mohlo dojít naopak k omezení přísunu finančních prostředků pro dodatečné uhrazení dluhu na výživném. Uhrazením dluhu na výživném, pozbývá omezení na svém významu a může být soudním rozhodnutím od něj upuštěno, a to i v momentě před samotným výkonem trestní sankce, s kterou bylo odebrání řidičského průkazu spjato.¹⁶

Za výhodu u tohoto oprávnění je skutečnost, že pachatel vlastnictví řidičského průkazu nezatají, jako tomu může být u finanční situace. Řidičský průkaz je evidován v registru řidičů, tudíž je v tomhle ohledu omezení oproti jiným účinné i v momentě, i když průkaz neodevzdá, neboť lze omezení zavést elektronicky rovnou do registru.

¹⁵ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RUŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1077 s.

¹⁶ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. 1604-1606 s. ISBN 978-80-7400-807-8.

4 Zánik trestní odpovědnosti

Trestní odpovědnost pachatele za trestný čin zaniká vlivem okolností, které nastanou po spáchání trestného činu, avšak dříve, než o něm soud pravomocně rozhodne, tedy „ex post“. Následkem je jednou pro vždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Při spáchání trestného činu vzniká základní trestněprávní vztah mezi pachatelem daného trestného činu a státem. Náplní takového vztahu je na jedné straně právo a povinnost státu, aby byl pachatel potrestán a na straně druhé povinnost pachatele strpět uloženou trestní sankci. Poté co je trestný čin spáchán, předmětné okolnosti jsou označovány jako důvody zániku trestní odpovědnosti a jsou pokládány za negativní podmínky trestnosti. Tímto se důvody zániku trestní odpovědnosti liší od okolností vylučující protiprávnost.¹⁷

Obecné důvody zániku trestní odpovědnosti jsou obsaženy v hlavě IV. obecné části trestního zákoníku, jsou jimi účinná lítost podle § 33 trestního zákoníku a promlčení trestní odpovědnosti podle § 34 a § 35 trestního zákoníku.

Existují však i tzv. zvláštní případy zániku trestní odpovědnosti, kterými jsou zánik trestnosti přípravy a pokusu trestného činu, zánik trestnosti účastenství, smrt pachatele a milost prezidenta republiky v podobě abolicie. Zvlášť je upravena účinná lítost a promlčení trestní odpovědnosti ve vztahu k mladistvým osobám, jež jsou vymezeny v § 7 a § 8 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a taktéž ve vztahu k právnickým osobám, vymezením v § 11 až § 13 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

4.1 Účinná lítost

Jeden z důvodů zániku trestní odpovědnosti - účinná lítost, je upravena v § 33 trestního zákoníku, v němž jsou taxativně vyjmenovány trestné činy, u nichž tímto způsobem trestní odpovědnost zaniká. Trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku však v taxativním výčtu obsažen není. Zákonou podmínkou pro uplatnění daného institutu je skutečnost, že pachatel dobrovolně zamezil nebo napravil škodlivý následek způsobený některým z vyjmenovaných trestných činů.

¹⁷ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 533 s. ISBN 978-80-7400-807-8.

Mezi tyto patří 5 zvláštních ustanovení o účinné lítosti, jež jsou upraveny ve zvláštní části trestního zákoníku u konkrétních trestných činů, s kterými jsou spjaty a jedná se o:

- § 197 trestního zákoníku ve vztahu k trestnému činu zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku,
- § 242 trestního zákoníku ve vztahu k trestnému činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby dle § 241 trestního zákoníku,
- § 248a trestního zákoníku ve vztahu k trestnému činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže dle § 248 trestního zákoníku,
- § 312b trestního zákoníku vztahující se k trestnému činu účast na teroristické skupině dle § 312a trestního zákoníku,
- § 362 trestního zákoníku vztahující se k trestnému činu účast na organizované zločinecké skupině dle § 361 trestního zákoníku.¹⁸

4.2 Promlčení trestní odpovědnosti

Promlčecí doba je upravena v § 34 trestního zákoníku. Trestní odpovědnost pachatele v tomto případě zaniká uplynutím doby výslovně stanovené zákonem. Uvedený institut se vztahuje na všechny trestné činy, vyjma trestných činů uvedených taxativně v § 35 trestního zákoníku. Promlčecí doba je odstupňována dle závažnosti spáchaného trestného činu.

Doba promlčení činí:

- třicet let, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu,
- patnáct let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,
- deset let, jestliže je horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let,
- pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně tři léta,
- tři léta u ostatních trestných činů.¹⁹

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha: Leges, 2019. 361 s. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník.* 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, 465 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

Trestní zákoník dále definuje různé možnosti přerušení a stavění promlčecí doby a užity jsou za splnění zákonem vyjmenovaných podmínek. Podle taxativně stanovených důvodů lze promlčecí dobu přerušit a zároveň jsou stanoveny překážky, které se do promlčecí doby nezapočítávají. Za důležité je potřeba zmínit skutečnost, že pokud dojde k přerušení doby ze zákona daných podmínek, začíná běžet doba nová. K zániku trestní odpovědnosti dochází tedy uplynutím promlčecí doby, jež je stanovena zákonem.²⁰

V případě doby promlčení u obou základních skutkových podstat trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku, u kterého je pachatel ohrožen trestní sazbou odnětím svobody až na jeden rok a podle § 196 odstavec 2 trestního zákoníku, za něž hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta, může podle § 34 odstavec 1 písmeno e) trestního zákoníku činit tři roky, neboť horní hranice trestu odnětí svobody činí méně než tři léta. Jinak tomu bude u kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 3 trestního zákoníku, jelikož je zde pachatel ohrožen trestní sazbou odnětí svobody na šest měsíců až tři léta, zde již promlčecí doba bude podle § 34 odstavec 1 písmeno d) trestního zákoníku, v délce pěti let. V jednotlivých případech nemůže dojít k promlčení trestní odpovědnosti za kratší dobu, než je zákonem stanovena, může však dojít k prodloužení této doby, a to v důsledku stavění promlčecí doby podle § 34 odstavec 3 trestního zákoníku nebo přerušení promlčecí doby podle § 34 odstavec 4 trestního zákoníku.²¹

4.3 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku

„§ 197 zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.“²²

²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 465 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

²¹ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. 541-542 s. ISBN 978-80-7400-807-8.

²² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sbírky, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. 398 s.

Trestní zákoník ve své zvláštní části upravuje zvláštní případy účinné lítosti, jedná se mimo jiné o § 197 trestního zákoníku, stanovující specifické předpoklady zániku trestní odpovědnosti ve vztahu k trestnému činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku a je možné toto ustanovení uplatnit výhradně ve spojení s neplněním zákonem stanovené vyživovací povinnosti pachatele, resp. s jeho dodatečnou úhradou, avšak za splnění všech podmínek. Smyslem tohoto institutu (benevolence stanovené zákonodárcem) je zejména úplné, dodatečné splnění vyživovací povinnosti ze strany pachatele. Jedná se zejména o případy, u nichž se v plné míře uplatňuje zásada subsidiarity trestní represe a trestního práva, jakožto prostředku tzv. ultima ratio, tedy když je vyšší zájem společnosti na odstranění možných následků, jenž jsou vyvolány trestným činem než její zájem na samotném potrestání pachatele. V obecném smyslu tak vztah účinné lítosti a případů účinné lítosti uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku „vychází z logiky vztahu obecné a zvláštní části samotného trestního zákoníku: co je uvedeno v obecné části jako znak obecného institutu, je společné všem zvláštním případům takového institutu, které navíc, právě jako zvláštní, obsahují znaky další.“²³

Preferuje se tak prioritně zajištění zájmu oprávněné osoby na uhrazení způsobeného dluhu na výživném, před samotným potrestáním pachatele. Nejprve však musí být náležitě zjištěno, že se pachatel trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku skutečně dopustil, aby bylo vůbec možné uvažovat o tom, zda trestnost jednání zanikne užitím institutu zvláštní účinné lítosti. Pokud se možnost užití účinné lítosti vyskytne, trestní zákoník stanovuje podmínky, které musejí být splněny společně, a to v prvním případě skutečnost, že trestný čin neměl trvale nepříznivých následků. Rozumí se tím takové následky, jenž nelze napravit nebo odstranit, a to ani dodatečným zaplacením dlužného výživného, zpravidla se jedná o poškození tělesného nebo duševního zdraví oprávněné osoby, k němuž došlo následkem nesplnění vyživovací povinnosti.²⁴

Druhou podmínkou je skutečnost, že pachatel svou zákonnou vyživovací povinnost dodatečně a v plné výši splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. Jednání však musí být dobrovolné a není již rozhodující, zda vyživovací povinnost dodatečně splnil z vlastních prostředků, nebo dluh za něj uhradila jiná osoba.

²³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RUŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2014. 1080 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 4 Tdo 277/2017.

Právě samotný pojem účinné lítosti předpokládá dobrovolné jednání pachatele, která má svědčit o pozitivním obratu ve vztahu ke spáchanému trestnému činu a k aktivní činnosti pachatele směřující k nápravě případných škodlivých následků způsobených nebo hrozících díky jeho protiprávnímu jednání. Pouhým uhrazením dlužného výživného bez další aktivní součinnosti pachatele, však nedojde ke splnění podmínek pro užití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku.²⁵

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11. 2013, sp. zn. 6 Tdo 1006/2013.

5 Komparace české právní úpravy s právní úpravou ve vybraných cizích zemích

Pro komparaci právní úpravy trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku byly vybrány země v rámci Evropské unie, konkrétně Slovenská republika, Spolková republika Německo a Rakouská republika, jež mají k sobě blízko nejen vzájemnou geografickou polohou, nýbrž i politickou a historickou provázaností, díky čemuž vzhledem k této skutečnosti, může být právní úprava v České republice těmito státy výrazně ovlivněna, případně mohou být inspirací pro změny samotného znění skutkové podstaty trestného činu, jemuž se bakalářská práce věnuje.

5.1 Slovenská republika

Po rozpadu Československa a vzniku dvou samostatně fungujících států ke dni 1. 1. 1993, platil ve Slovenské republice stále zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon a byla pro sjednocení praxe orgánů činných v trestním řízení nadále využívána do té doby vytvořená judikatura, a to až do okamžiku přijetí dvou zásadních zákonů trestního práva s účinností od 1. 1. 2006, tedy zákona č. 300/2005 Zbierka zákonov, trestný zákon (dále jen trestní zákon SR) a zákon č. 301/2005 Zbierka zákonov, trestný poriadok (dále jen trestní řád SR).²⁶

Vyživovací povinnost je upravena zákonem č. 36/2005 Zbierka zákonov, zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen zákon o rodině SR). Zákon o rodině SR upravuje další druhy vyživovací povinnosti podobně jako je tomu v občanském zákoníku v České republice, který je následně užíván pro uplatňování práv nezletilých dětí v době po rozvodu rodičů.

Ze slovenské ústavy vyplývá nutnost trestního postihu rodičů, především za nedostatečnou péči o výchovu a výživu dětí, přičemž podle článku 41 slovenské ústavy je pod ochranou institut manželství, rodičovství a rodiny, čímž se zaručuje taktéž zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Zařazením trestného činu zanedbání povinné výživy do

²⁶ IVOR, J. *Trestné právo hmotné I., Všeobecná část*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 19 s. ISBN 978-80-8078-308-2.

hlavy III. trestního zákona SR svědčí o významu ochrany rodiny a mládeže, neboť v předchozí právní úpravě se nacházel až v hlavě VI. trestního zákona SR.²⁷

Tak jako je tomu v České republice, nemusí být ani ve Slovenské republice pro vznik trestní odpovědnosti, rozsah vyživovací povinnosti stanoven soudně. Slovenská judikatura týkající se obsahu nebo rozsahu výživného je velmi podobná stávající české judikatuře.

V trestním zákoně SR je skutková podstata odpovídajícího trestného činu upravena v § 207 hlavy III., zvláštní části nazvané Trestné činy proti rodině a mládeži v následujícím znění:

„§ 207 Zanedbanie povinnej výživy

(1) Kto najmenej tri mesiace v období dvoch rokov neplní, čo aj z nedbanlivosti, zákonnú povinnosť vyživovať alebo zaopatrovat' iného, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Kto sa najmenej tri mesiace v období dvoch rokov úmyselne vyhýba plneniu svojej zákonnej povinnosti vyživovať alebo zaopatrovat' iného, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

a) a vydá oprávnenú osobu do nebezpečenstva núdze,

b) závažnejším spôsobom konania, alebo,

c) hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatichštyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený.“²⁸

Předpokladem vzniku trestní odpovědnosti v daném případě, narozdíl od české trestně právní úpravy, je požadavek spočívající v minimální době trvání protiprávního jednání. Minimální doba je zákonem přesně stanovena, a to neplnění vyživovací povinnosti, nejméně tři měsíce, bez ohledu na to, zda tyto měsíce následovaly přímo po sobě nebo došlo k přerušení. Podle slovenské trestně právní úpravy se vyžaduje, že se tak

²⁷ IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné 2., Osobitná časť.* 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 118 s. ISBN 978-80-8078-099-4.

²⁸ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon, Veľký komentár.* 2. vydanie. Bratislava: Eurokodex, 2015. 379 s. ISBN 978-80-8155-053-9.

musí stát v období dvou kalendářních let. Třetí odstavce obsahuje oproti české trestně právní úpravě, další okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.²⁹

Odlišnosti mezi českou a slovenskou právní úpravou trestného činu zanedbání povinné výživy nalezneme v trvání doby neplacení výživného uváděné v prvních odstavcích příslušného znění trestného činu a dále pak ve výši trestu. Především výše trestu u prvních dvou odstavců slovenského znění trestného činu, je horní hranice trestní sazby odnětí svobody o poznání přísnější oproti české právní úpravě, a to o 12 měsíců. Výše trestu odnětím svobody u třetího odstavce je mnohem přísnější oproti české právní úpravě, neboť horní hranice trestu odnětí svobody je až 5 let, přičemž v České republice jsou pouze 3 roky. Slovenská právní úprava třetího odstavce obsahuje 3 okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy, tedy uvedení oprávněné osoby do nebezpečí nouze, závažnější způsob konání a recidivu pachatele. Vystavení nebezpečí nouze je vymezeno obdobně jako v ČR, přičemž se jedná o situaci, při níž si není oprávněná osoba schopna zajistit základní prostředky k živobytí bez pomoci jiné osoby nebo bez pomoci státu a jeho orgánů. Další je závažnější způsob konání, jenž je trestním zákonem SR taxativně vymezen v § 138 trestního zákona SR a patří zde například páchání trestního činu po delší dobu, surovým nebo trýznivým způsobem, za využití tísně, nezkušenosti, odkázanosti anebo podřízenosti, porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení anebo funkce, anebo uložené povinnosti podle zákona a další. Poslední okolnost označena pod písmenem c) předmětného trestného činu se zabývá recidivou pachatele, kterou v současné české právní úpravě u pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy nelze nalézt, přičemž je podle slovenské právní úpravy pachatelem ten, který byl v předchozích 24 měsících za takový čin odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.³⁰

²⁹ ŽILINKA, M. *Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmiennečné zastavenie trestního stihania*. Trestněprávní revue. 2009. č. 8. 235 s.

³⁰ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon, Velký komentár*, 2. vydanie. Bratislava: Eurokodex, 2015. 384 s. ISBN 978-80-8155-053-9.

Tabulka 1 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a ve Slovensku³¹

	Česká republika	Slovenská republika
	§ 196	§ 207
základní SPTČ (odstavec 1)	- forma zavinění úmyslná i z nedbalosti - neplnění vyživovací povinnosti po dobu delší než čtyři měsíce	- forma zavinění úmyslná i z nedbalosti - neplnění vyživovací povinnosti nejméně tři měsíce v období dvou let
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 1 rok</i>	<i>až na 2 roky</i>
základní SPTČ (odstavec 2)	- pouze úmyslná forma zavinění - vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti - po dobu delší než čtyři měsíce	- pouze úmyslná forma zavinění - vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti - nejméně tři měsíce v období dvou let
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 2 roky</i>	<i>až na 3 roky</i>
kvalifikovaná SPTČ (odstavec 3)	- pouze úmyslná forma zavinění - vystavení nebezpečí nouze	- pouze úmyslná forma zavinění - vydání nebezpečí nouze - závažnější způsob jednání - v předcházejících 24 měsících byl za takový čin odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěný
výše trestu odnětí svobody	<i>na 6 měsíců až 3 léta</i>	<i>na jeden rok až 5 let</i>

³¹ vlastní zdroj

Zachován je taktéž institut zvláštní účinné lítosti, jenž se nachází v obecné části trestního zákona SR, a podmínky jsou definovány v § 86 odstavce 1 písmena a) a b) trestního zákona SR. Zánik trestní odpovědnosti u trestného činu zanedbání povinné výživy je obdobný jako v České republice. Varianta citovaná pod písmenem b) se týká situace, při které úřad práce, sociálních věcí a rodiny poskytl oprávněné osobě náhradní výživné podle zvláštního předpisu, jimž reaguje na institut náhradního výživného, který byl do slovenského právního řádu zaveden zákonem č. 452/2004 Zbierka zákonov, a jenž byl následně nahrazen zákonem č. 201/2008 Zbierka zákonov, o náhradnom výživnom v platnom zneni (dále jen zákon o náhradním výživném SR).³²

Stejně jako je tomu v České republice, tak i ve Slovenské republice zaniká vyživovací povinnost okamžikem, jakmile je dítě schopno se samostatně živit, nikoliv plnoletostí dítěte, přičemž další ustanovení v souvislosti s vyživovací povinností v zákoně o rodině SR jsou upraveny obdobně jako česká ustanovení zakotvená v občanském zákoníku.

5.2 Spolková republika Německo

Znění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy se ve Spolkové republice Německo na první pohled podobá právní úpravě v České republice. Odlišnosti jsou však patrné při detailnějším rozboru. Německá podoba trestného činu zanedbání povinné výživy se nachází v německém trestním zákoníku - Strafgesetzbuch (dále jen „StGB“) v § 170 Verletzung der Unterhaltspflicht (Zanedbání vyživovací povinnosti). Zmiňovaný trestný čin se v německém trestním zákoníku nachází ve dvanáctém oddílu zvláštní části, jenž je označen jako Trestné činy proti osobnímu stavu, manželství a rodině, a to v následujícím přeloženém znění:

„§ 170 Porušení vyživovací povinnosti

(1) Kdo se vyhýbá zákonné vyživovací povinnosti, takže jsou ohroženy životní potřeby osoby oprávněné k výživě nebo bez pomoci jiných by byly ohroženy, trestá se trestem odnětí svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

³² ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon, Velký komentár*, 2. vydanie. Bratislava: Eurokodex, 2015. 380-382 s. ISBN 978-80-8155-053-9.

*(2) Kdo je povinen poskytnout výživné těhotné a toto výživné jí zavrženíhodným způsobem upírá a tím způsobí přerušeni těhotenství, trestá se trestem odnětí svobody až na pět let nebo peněžitým trestem.*³³

Základním předpokladem vzniku trestní odpovědnosti je existence zákonné vyživovací povinnosti, schopnost povinné osoby dostát této povinnosti, samotná potřeba oprávněné osoby a s tím související následek spočívající v ohrožení potřeb oprávněné osoby v důsledku neplnění této povinnosti, který již nastal nebo by nastal bez pomoci jiného. V tomto smyslu jsou základní rysy německé trestně právní úpravy obdobné právní úpravě české i slovenské, jejichž dalším společným znakem je skutečnost, že není vyžadováno, aby bylo výživné přiznáno rozhodnutím soudu. Rozdíl lze však nalézt v subjektivní stránce, jelikož německá právní úprava podmiňuje vznik trestní odpovědnosti pachatele pouze úmyslným zaviněním, a tudíž zde nepostačí zavinění nedbalostní. Trestně právní úpravu obsaženou v § 170 odstavec 2 StGB, podle něhož je trestné jednání spočívající v porušení vyživovací povinnosti k těhotné ženě takovým závažným způsobem, že je následkem přerušeni těhotenství, český trestní zákoník vůbec nezná.³⁴

Znění odstavce 2 podle německého trestního zákoníku je značně kazuistický a taková situace by byla zřejmě řešena podle znění trestného činu zanedbání povinné výživy § 196 odstavec 3 trestního zákoníku. V úvahu při zohlednění situace jako přitěžující okolnosti, která by se projevovала na výši ukládaného trestu odnětí svobody, přichází v úvahu právní kvalifikace takového jednání jako spáchání trestního činu těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 trestního zákoníku, v možném souběhu s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku.

³³ Trestní zákoník Spolkové republiky Německo. 2. vydání. 2014 [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4byfzygmmjxga>

³⁴ KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H. *Strafgesetzbuch. Nomoskommentar*. 2. Band. 4 Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2013. 1118-1120 s. ISBN 978-38-3296-661-4.

Tabulka 2 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a v Německu³⁵

	Česká republika	Spolková republika Německo
	§ 196	§ 170
základní SPTČ (odstavec 1)	- forma zavinění úmyslná i z nedbalosti - neplnění vyživovací povinnosti	- pouze úmyslná forma zavinění - vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti - ohrožení životních potřeb oprávněné osoby
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 1 rok (peněžitý trest lze uložit)</i>	<i>až 3 roky nebo peněžitý trest</i>
základní SPTČ (odstavec 2)	- pouze úmyslná forma zavinění - vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti	- povinnost vyživovat těhotnou ženu - upření výživy zavrženíhodným způsobem (následek přerušlení těhotenství)
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 2 roky (peněžitý trest lze uložit)</i>	<i>až 5 let nebo peněžitý trest</i>
kvalifikovaná SPTČ (odstavec 3)	- pouze úmyslná forma zavinění - vystavení nebezpečí nouze	-
výše trestu odnětí svobody	<i>na 6 měsíců až 3 léta</i>	-

³⁵ vlastní zdroj

Za spáchání trestného činu podle § 170 StGB lze uložit trest odnětí svobody nebo peněžitý trest, přičemž obě sankce nejsou pro pachatele přívětivé s ohledem na možné způsobení obtíží s úhradou způsobeného dluhu. Pokud tedy dojde k potrestání pachatele, trest nepodmíněného odnětí svobody se užije jako krajní řešení, naopak se užije raději trestu podmíněného odnětí svobody s povinností zaplatit dlužné výživné, jako pozitivní vliv na pachatelovu osobní motivaci. Jedna z často užívaných možností je uložení povinnosti zaplatit dluh na výživném včetně výživného v průběhu určité doby, nejvýše však po dobu jednoho roku, s tímto postupem však musí obviněná osoba souhlasit.³⁶

Před trestním řízením je využívána převážně možnost civilního práva za užití podání výkonu rozhodnutí soudem a zároveň častého využívání institutu zálohovaného výživného, neboť pohledávka za zálohované výživné a jeho vymáhání poté přechází na stát.³⁷ Takový postup je určitou obdobou našeho podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu a schválení narovnání podle § 309 trestního řádu, u kterých se taktéž vyžaduje souhlas obviněného.

5.3 Rakouská republika

Rakouská právní úprava trestného činu zanedbání povinné výživy, stejně jako je tomu ve Slovenské republice a ve Spolkové republice Německo, řeší neplnění vyživovací povinnosti trestněprávní cestou, načež protiprávní jednání pachatele je označováno jako trestný čin „Porušení vyživovací povinnosti“ a je zakotven v § 198 rakouského trestního zákoníku (dále jen rakouský StGB) a je jako součást devátého oddílu jeho zvláštní části nazvaného „Trestné jednání proti manželství a rodině“. Skutková podstata trestného činu podle rakouského trestního zákoníku je v základu shodná s německou právní úpravou, avšak je detailněji vymezena forma jednání.

„§ 198

(1) Kdo závažně poruší svou na základě rodinného práva založenou vyživovací povinnost a tím způsobí, že výživa nebo výchova k výživě oprávněného bude ohrožena nebo bez pomoci jiné strany by byla ohrožena, trestá se trestem odnětí svobody až na šest měsíců.

³⁶ LAUFHÜTTE, H.M., RISSING VAN SANN, R., TIEDEMANN, K. *Strafgesetzbuch. Leipziger Kommentar. Grosskommentar.* 6. Band. 12. Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2009. 652-653 s. ISBN 978-3-89949-764-9.

³⁷ HILLEBRECHT, M. *Aszendenternunterhalt. Eine Kritik der normativen Grundlagen.* 51. Band. 1. Auflage. Berlin: BWV Berliner-Wissenschaft, 2012. 115 s. ISBN 978-38-3051-964-5.

Svoji vyživovací povinnost poruší obzvláště také, kdo zanedbá výdělečnou činnost, jejíž výkon by mu umožnil splnění této povinnosti.

(2) Spáchá-li pachatel čin opětovně (§ 39) nebo má-li čin za následek zpustnutí nebo značné poškození zdraví nebo tělesného nebo duševního vývoje osoby oprávněné k výživě, pak se pachatel trestá trestem odnětí svobody až na dvě léta, má-li čin ale za následek smrt osoby oprávněné k výživě, trestem odnětí svobody až na tři léta.

*(3) Pachatel se netrestá podle odst. 1, jestliže do konce jednání zaplatí v celém rozsahu vyživovací obnosy, které jsou zahrnuty v návrhu na stíhání.*³⁸

Pachatel je trestně odpovědný za spáchání trestního činu podle § 198 odstavec 1 rakouského StGB, jestliže hrubým způsobem poruší zákonnou povinnost vyživovat oprávněného, uloženou mu rodinným právem a tím zapříčiní ohrožení výživy či výchovy oprávněného subjektu nebo by svým jednáním oprávněného ohrozil, pokud by nedošlo k pomocnému zásahu jiné osoby. Zdůrazňuje se zde taxativně stanovena trestní odpovědnost pachatele v případě, opomene-li možnost výdělku, jež by mu umožnila dostát své zákonné povinnosti. Tento zákonný znak je velmi podobný české právní úpravě související s úmyslným vyhýbáním se vyživovat jiného. Ve znění § 198 odstavec 2 rakouského StGB následuje poměrně jasně stanovený výčet okolností podmiňující vyšší trestní sazbu mezi něž patří recidivní chování či způsobení následku svým protiprávním jednáním, vymezené v podobě zpustnutí či značného poškození zdraví a tělesného či duševního vývoje oprávněné osoby, podle kterého může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Nejpřísněji je ve zmiňovaném odstavci potrestán následek pachatelova jednání v podobě způsobení smrti oprávněného, za který hrozí odnětí svobody až a tři léta. V právní úpravě znění § 198 odstavec 3 rakouského StGB je pak vymezena obdoba zvláštní účinné lítosti. Jedná se o případ, kdy pachatel trestně odpovědný za jednání podle méně závažného prvního odstavce zmiňovaného trestného činu, nebude trestán, uhradí-li v plném rozsahu svou vyživovací povinnost před koncem hlavního líčení. Definice hrubého porušení vyživovací povinnosti podle rakouské judikatury je označována jako déletrvající či závažné neplnění povinnosti, které není pouze přechodného rázu (např. z důvodu dočasné tíživé finanční situace povinného). Za podstatné je i způsob jednání a samotné důvody neplnění ze strany povinného.³⁹

³⁸ *Trestní zákoník Rakouska. 2. vydání.* 2014 [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4brga&groupIndex=0&rowIndex=0>>

³⁹ *Bundeskanzleram Österreich.* Oberster Gerichtshof nummer 1Ob4/08g ze dne 26. 2. 2008. [online]. 2008. [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://rdb.manz.at/document/tris.JJR_20080226_OGH0002_0010OB00004_08G0000_001>

Z hlediska subjektivní stránky trestného činu podle rakouské právní úpravy je opět zapotřebí úmyslného jednání, v čemž se zásadně liší od české právní úpravy a dvou forem zavinění. V porovnání s českou právní úpravou je rakouská právní úprava v ukládání trestu benevolentnější, naopak obsahuje nejen recidivní chování, což česká právní úprava postrádá, ale zároveň i neobvyklý způsob následku spočívající ve způsobení smrti oprávněného.

Tabulka 3 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a v Rakousku⁴⁰

	Česká republika	Rakouská republika
	§ 196	§ 198
základní SPTČ (odstavec 1)	- forma zavinění úmyslná i z nedbalosti - neplnění vyživovací povinnosti	- pouze úmyslná forma zavinění - závažné porušení vyživovací povinnosti - ohrožení výživy nebo výchovy k výživě oprávněné osoby - ohrožení oprávněného, nedošlo-li by k pomocnému zásahu jiné osoby - porušení vyživovací povinnosti při zanedbání výdělečné činnosti, jejíž výkon umožňuje splnění povinnosti
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 1 rok (peněžitý trest lze uložit)</i>	<i>až na 6 měsíců</i>
základní SPTČ (odstavec 2)	- pouze úmyslná forma zavinění - vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti	- spáchání činu opětovně - má-li čin za následek zpustnutí nebo značné poškození zdraví, tělesného nebo duševního vývoje oprávněné osoby - má-li za následek smrt oprávněné osoby k výživě
výše trestu odnětí svobody	<i>až na 2 roky (peněžitý trest lze uložit)</i>	<i>až na tři léta</i>
kvalifikovaná SPTČ (odstavec 3)	- pouze úmyslná forma zavinění - vystavení nebezpečí nouze	Forma účinné lítosti - pachatel se netrestá podle odstavce 1, pokud zaplatí v celém rozsahu vyživovací obnosy
výše trestu odnětí svobody	<i>na 6 měsíců až 3 léta</i>	-

⁴⁰ vlastní zdroj

6 Uplatnění nároku na náhradu škody a zákon o náhradním výživném

Tato kapitola se zabývá uplatněním nároku na náhradu škody pouze v souvislosti se způsobením dluhu na výživném, v důsledku neplnění vyživovací povinností vůči dítěti ze strany některého z rodičů, neboť jak již bylo zmíněno výše, existují i další druhy vyživovací povinnosti, vůči jiným osobám nežli dítěti.

6.1 Možnosti uplatnění nároku na náhradu vzniklé škody

V mnoha případech dochází k neplnění stanovené vyživovací povinnosti oprávněné osobě, což bývá rodič jako zákonný zástupce nezletilého dítěte, následkem čehož se rodina často dostává do značně nepříznivé finanční situací. V takové situaci je nezbytné uplatnit jeden ze dvou způsobů, jež mohou vést k vymožení dlužné částky. Jedná se o soudní výkon rozhodnutí nebo exekuci, načež v obou případech je nezbytným předpokladem existence rozhodnutí soudu o stanovení výživného povinné osobě.

Samostatně vedle těchto dvou možností výkonu rozhodnutí stojí institut náhradního výživného, který nemá povahu dalšího způsobu pro vymáhání dlužné částky, nýbrž se jedná o poskytnutí podpory státem ve formě sociální dávky, jež je časově omezená a přiznána v případě splnění jasně daných podmínek podle zákona. Tato podpora má za účel pokrývat období neplnění vyživovací povinnosti, avšak tímto způsobem nedochází k uhrazení způsobeného dluhu.

6.1.1 Výkon soudního rozhodnutí

Pro vydání rozhodnutí je zapotřebí nejprve podat návrh na výkon rozhodnutí k příslušnému soudu, kterým bylo naposledy o výživném rozhodováno a taktéž podle místa bydliště dítěte. Podaný návrh na výkon rozhodnutí musí obsahovat stanovené náležitosti, jako je označení soudu, oprávněné osoby, povinné osoby, vyličení rozhodných skutečností, oč oprávněná osoba žádá a jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden. Taktéž musí návrh obsahovat další nezbytné údaje jako datum,

podpis a originál nebo ověřenou kopii exekučního titulu v podobě soudního rozhodnutí o stanovení výživného. Soud se před rozhodnutím o vydání zaměřuje na zjišťování zdroje příjmů povinné osoby, z nichž by bylo možno dlužné výživné splatit. Poskytnutí pomoci oprávněné osobě při podávání daného návrhu k soudu, mají za povinnost především orgány sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Samotný výkon rozhodnutí o uhrazení dlužného výživného se odlišuje od vymáhání běžných pohledávek, neboť dluh na výživném bývá strháván v pravidelných měsíčních částkách, s výjimkou těch případů, u nichž soud rozhodne o uhrazení dlužného výživného jako celku.⁴¹

6.1.2 Exekuce

Tento způsob výkonu rozhodnutí podle zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, lze považovat za výrazně rychlejší. Exekuční návrh je možné podat příslušnému soudu nebo přímo samotnému exekutorovi, jež na základě žádosti oprávněné osoby poté i připraví daný návrh. V případě, že bude podán návrh přímo soudu, musí již obsahovat i jméno exekutora, který by měl následně exekuci provádět, přičemž takový návrh jinak obsahuje stejné náležitosti, jakou jsou zmíněny výše, u návrhu na soudní výkon rozhodnutí.

Způsob provedení samotné exekuce se v návrhu nenachází, jelikož tento určuje exekutor sám, na základě konkrétních okolností případu. Za důležité je potřeba zmínit fakt, že veškeré náklady, které jsou spojeny s exekucí a mezi něž patří například odměna exekutorovi a náhrada hotových výdajů, hradí povinný. Exekutor v průběhu exekučního řízení průběžně zjišťuje veškerý majetek i příjmy povinné osoby, aby tak mohl postihnout veškeré disponibilní zdroje vhodné k uspokojení pohledávky. Výkon pohledávky spočívající ve stržení částky ze mzdy nebo z bankovního účtu, je zákonem upřednostňován před běžnou srážkou jiných exekučních titulů, neboť se jedná o peníze určené přímo pro potřeby dítěte a označuje se jako přednostní pohledávka.⁴²

⁴¹ HRUŠKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi: edice právních rozhledů*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 39 s. ISBN 80-7179-293-4.

⁴² KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, 329 s. ISBN 978-80-74000-630-2.

Mezi hlavní výhody exekučního řízení patří zejména možnost hrazení pohledávky současně z několika finančních zdrojů, které lze odhalit pravidelným prováděním majetkových lustrací povinného. Nevýhodou může být snad jen právo exekutora na přednostní úhradu své odměny a nákladů z vedení exekuce, přičemž až poté dojde k uspokojení pohledávky oprávněné osoby.

6.2 Zákon o náhradním výživném

Předmětem zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), je poskytování náhradního výživného pro nezaopatřené dítě (dále jen „náhradní výživné“) v situaci, když povinná osoba vyživovací povinnost sama neplní. S účinností od 1. 7. 2021 je podle zákona o náhradním výživném poskytován nový druh sociální dávky ve formě náhradního výživného.

Úkolem institutu náhradního výživného je finanční pokrytí nutných potřeb osoby starající se o nezaopatřené dítě, a to po zákonem stanovenou dobu při splnění jasně definovaných podmínek. Oprávněnou osobou je podle předmětného zákona nezaopatřené dítě s trvalým pobytem na území České republiky. Nezaopatřeným dítětem je pak označováno dítě nejdéle do jeho 26. roku věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání. Zpravidla se však jedná o dítě, jenž dosud nedosáhlo věku 18 let, a tudíž není procesně způsobilé. Z daného důvodu tak podává žádost o přiznání náhradního výživného jeho zákonný zástupce, jenž je rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, poručník, pěstoun nebo soudem stanovený opatrovník nebo jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do péče.

V zákoně o náhradním výživném jsou taxativně stanoveny podmínky nároku na náhradní výživné oprávněnou osobou, mezi něž patří zejména podání návrhu na výkon soudního rozhodnutí nebo na zahájení exekuce ve věci vymožení výživného od povinné osoby, případně doloží již probíhající výkon soudního rozhodnutí nebo exekuce. Další podmínkou je bydliště oprávněné osoby na území České republiky, přičemž tato není vyžadována například u osob, jenž mají nárok na dávku podle předpisu Evropské unie, dále jsou rodinným příslušníkem občana Evropské unie, anebo jsou například cizincem bez trvalého pobytu na území České republiky, avšak jim tento nárok zaručuje mezinárodní smlouva, jenž je součástí právního řádu. Žádost o přiznání sociální dávky náhradního výživného podává oprávněná osoba u příslušného kontaktního pracoviště

Úřadu práce České republiky podle trvalého pobytu dítěte. Součástí žádosti jsou doklady o exekčním titulu soudního rozhodnutí, v němž je stanovena vyživovací povinnost k dítěti, a dále doklady prokazující nezaopatřenost dítěte, mezi něž patří potvrzení o studiu nebo u dítěte do 15 let jeho rodný list. Pokud je výživné povinnou osobou hrazeno pouze částečně, musí být oprávněnou osobou doložen například doklad o předání či převzetí částečného výživného nebo výpis účtu s vyznačenou částkou na výživné. V neposlední řadě je povinnost doložit doklad osvědčující, že byl podán návrh na exekuci nebo soudní výkon rozhodnutí. Při stanovení výše náhradního výživného se přihlíží jednak na výši stanoveného výživného uloženého exekčním titulem a v případech, kde je hrazeno výživné částečně, tak je vyplácen pouze nezaplacený rozdíl, avšak výše dávky v obou případech nepřesáhne hranici 3.000 Kč. Pokud má příslušný úřad k dispozici všechny potřebné doklady a jsou zároveň splněny zákonem dané podmínky, rozhodne o žádosti do jednoho měsíce od podání. O výsledku posouzení žádosti je následně vydáno rozhodnutí, proti němuž je možnost podat odvolání. Po celou dobu řízení je však oprávněná osoba povinna s pracovištěm Úřadu práce České republiky spolupracovat a písemně ohlásit jakékoliv změny, které by mohly mít vliv na nárok, výši nebo výplatu dávky.⁴³

V případě priznání nároku je sociální dávka náhradního výživného vyplácena v měsíčním intervalu, a to zpětně, nejdříve však za měsíc, v němž byla podána žádost. Pokud částka náhradního výživného nedosahuje alespoň 100 Kč za měsíc, vyplácí se tato dávka jedenkrát za období 4 měsíců. Vyplácení sociální dávky v dalším období 4 měsíců je možné, jestliže oprávněná osoba vždy nejpozději do konce prvního měsíce dalšího období, prokáže výši uhrazeného výživného za dobu 4 měsíců předcházejících k těmto dalším 4 měsícům, na které prokazuje nárok na výplatu. Nárok na náhradní výživné zaniká, neprokáže-li oprávněná osoba výši uhrazeného výživného povinnou osobou ani do konce posledního kalendářního měsíce v období 4 měsíců, za které by se mělo náhradní výživné vyplácet. Délka vyplácení náhradního výživného je maximálně 24 měsíců, jenž nemusí jít kalendářně po sobě a poté nárok na náhradní výživné zaniká. Zaniká také v případě skončení nezaopatřenosti oprávněné osoby, a to i v případech, ačkoliv by byly jiné podmínky nároku splněny.⁴⁴

⁴³ JANKOVÁ, Eva a OBERMANNOVÁ Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 3-11 s. ISBN 978-80-7552-675-5.

⁴⁴ tamtéž 21-22 s.

6.2.1 Komparace s právní úpravou Slovenské republiky

Ve Slovenské republice dnem 1. 4. 2005 nabyl účinnosti zákon č. 36/2005 Zbierka zákonov, o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o rodině SR), jehož podstatná část vychází ze znění přechozího zákona č. 94/1963 Sb., přičemž došlo k vypuštění těch částí, jež neodpovídají aktuálním společenským a ekonomickým poměrům. Zákon o rodině SR byl doplněn zákonem č. 201/2008 Zbierka zákonov, o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Zbierka zákonov, o rodine a o zmene a doplnení nektorých zákonov ve znení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. (dále jen zákon o náhradním výživném SR).

Ve zákoně o rodině SR je zakotvena vyživovací povinnost v části třetí, I. hlavy a II. hlavy, načež institut náhradního výživného je tímto zákonem částečně zmíněn v § 80, dále je blíže konkretizován v zákoně o náhradním výživném SR a definován jako částka poskytnutá státem na zabezpečení výživy oprávněné osoby v případě, že vyživovací povinnost povinný neplní. Oprávněnou osobou je podle zmiňovaného zákona osoba, jenž zabezpečuje výživu nezaopatřenému dítěti, které má nárok na náhradní výživné a splňuje zákonem stanovené podmínky. Jedna z prvních zákonných podmínek vzniku nároku na náhradní výživné je soudu podaný návrh na výkon exekuce na vymožení pohledávky na výživném z důvodu, že rodič nezaopatřeného dítěte anebo jiná fyzická osoba, které byla dána povinnost platit výživné, tuto zákonnou povinnost neplní, ve stanovené lhůtě a způsobem určeným rozhodnutím soudu. Další z podmínek je řádné plnění povinné školní docházky oprávněnou osobou, jenž musí být potvrzeno ředitelem školského zařízení. Obdobně jako v ČR, je podmínka trvalého pobytu oprávněné osoby na území Slovenska a bydliště oprávněné osoby podle dalších zákonných podmínek. Odlišností od české právní úpravy je podmínka, podle níž nesmí oprávněné osobě vzniknout nárok na sirotčí nebo sirotčí výsluhový důchod, popřípadě je souhrn částek těchto důchodů po jednom rodiči nižší než 0,7násobek částky životního minima pro nezaopatřené dítě. Po splnění zákonných podmínek je náhradní výživné poskytováno vždy měsíčně pozadu, avšak zákon umožňuje, poskytnout náhradní výživné i tři měsíce před podáním žádosti. Výplata náhradního výživného se zastaví, pokud vznikne důvod na prošetření trvání nároku na náhradní výživné a na jeho výplatu nebo oprávněná osoba o zastavení požádá.⁴⁵

⁴⁵ MURÁNSKA Jana, GANDŽALOVÁ Daniela, TAKÁČ Juraj. *Základy rodinného práva – rodičia a deti – Výživné*. Bánská Bystrica: Belianum, 2019. 30-36 s. ISBN 9788055716220.

Tabulka 4 – Porovnání zákonných podmínek uplatnění náhradního výživného v ČR a ve Slovensku⁴⁶

z.č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném	z.č. 201/2008 Z. z., o náhradnom výživnom
<p style="text-align: center;">OPRÁVNĚNÁ OSOBA - § 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - nezaopatřené dítě podle zákona o státní sociální podpoře, které má na území ČR trvalý pobyt - podmínka trvalého pobytu se nevyžaduje u vyjmenovaných osob v § 2 odstavec 2 v souvislosti s EU a Evropskou úmluvou 	<p style="text-align: center;">OPRÁVNĚNÁ OSOBA - § 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoba zabezpečující výživu nezaopatřeného dítěte, která má nárok na náhradní výživné
<p style="text-align: center;">PODMÍNKY NÁROKU - § 3</p> <ul style="list-style-type: none"> a) probíhá exekuční řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí, a to v posledních 4 měsících před podáním žádosti, popřípadě v průběhu řízení o náhradní výživné nebo po přiznání nároku na náhradní výživné b) má na území České republiky trvalý pobyt nebo bydliště podle zákona o pomoci v hmotné nouzi 	<p style="text-align: center;">PODMÍNKY NÁROKU - § 2</p> <ul style="list-style-type: none"> a) oprávněná osoba musí splnit jednu z níže uvedených podmínek: <ul style="list-style-type: none"> • soudu byl podaný návrh na vykonání exekuce na vymožení pohledávky na výživném z důvodu, že rodič si povinnost neplní • návrh na výkon rozhodnutí ve věci vymáhání výživného byl postoupení příslušnému přijímacímu orgánu v cizině • oprávněné osobě nevznikl nárok na sirotčí důchod nebo sirotčí výsluhový důchod b) nezaopatřené dítě plní povinnou školní docházku, která je potvrzena ředitelem školy c) oprávněná osoba zdržuje se na území Slovenské republiky nebo mimo území z důvodu studia v cizině d) oprávněná osoba má na území Slovenské republiky trvalý pobyt nebo má přechodný pobyt, pokud jde o osobu, které se poskytla doplňková ochrana
<p style="text-align: center;">VÝŠE NÁHRADNÍHO VÝŽIVNÉHO - § 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - výše rozdílu měsíční dávky dle exekučního titulu a částečného hrazení, nejvýše však 3.000 Kč měsíčně 	<p style="text-align: center;">VÝŠE NÁHRADNÍHO VÝŽIVNÉHO - § 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - výše výživného určeného rozhodnutím soudu nebo rozdíl mezi výší určeného výživného a výší zaplaceného výživného povinnou osobou - je ve výši 0,7násobku částky životního minima pro nezaopatřené dítě - je ve výši rozdílu mezi 0,7násobku částky životního minima pro nezaopatřené dítě a souhrnnou částkou sirotčího důchodu nebo sirotčího výsluhového důchodu po jednom rodiči
<p style="text-align: center;">VÝPLATA NÁHRADNÍHO VÝŽIVNÉHO § 8</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyplácí se nejdříve za kalendářní měsíc, v němž byla podána žádost - v období 4 kalendářních měsíců, po prokázání, zda je výživného hrazeno či nikoliv - pokud je náhradní výživné nedosahuje za měsíc alespoň částky 100 Kč, vyplácí se jednou za 4 měsíce 	<p style="text-align: center;">VÝPLATA NÁHRADNÍHO VÝŽIVNÉHO § 8</p> <ul style="list-style-type: none"> - je vypláceno zálohově - vypláceno je nejdříve první den v měsíc, ve kterém je podána žádost - pokud je výše náhradního nižší než 0,66 euro za měsíc, úřad náhradní výživné nevyplácí
<p style="text-align: center;">ZÁNİK NÁROKU - § 14</p> <ul style="list-style-type: none"> - oprávněná osoba přestane splňovat podmínky nároku na náhradní výživné - ve lhůty dodatečně uložené Úřadem práce neprokáže skutečnosti rozhodné pro přiznání <p style="text-align: center;">NÁROK ZANIKÁ NEJPOZDĚJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - po 24 výplatách náhradního výživného - skončením nezaopatřenosti oprávněné osoby 	<p style="text-align: center;">ZÁNİK NÁROKU - § 7</p> <ul style="list-style-type: none"> - oprávněná osoba přestane splňovat podmínky podle § 2 - povinná osoba začne plnit vyživovací povinnost, nejméně po dobu 2 měsíců v plné výši, ve lhůty a způsobem určeným rozhodnutím soudu - fyzická osoba, které je vypláceno výživné nesplní povinnost informovat úřad o každé změně skutečností důležitých pro rozhodování o trvání nároku, a to nejpozději do 8 dnů ode dne změny skutečnosti

⁴⁶ vlastní zdroj

7 Vybrané kazuistiky

Skutečnost spočívající v neplnění vyživovací povinnosti vůči nezaopatřenému dítěti ze strany povinné osoby je důvodem pro podání trestního oznámení oprávněnou osobou, policejnímu orgánu pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, jehož prostřednictvím se oprávněná osoba domáhá úhrady způsobeného dluhu za použití trestní represe.

Podat trestní oznámení policejnímu orgánu přichází jeden z rodičů, jenž má dítě v péči, načež druhý z rodičů s nimi v domácnosti nebydlí a nepodílí se ani na chodu domácnosti. Často spolu rodiče nejsou v žádném kontaktu, vyskytují se však případy, kdy se ani jeden z rodičů o dítě nestará a toto je ponecháno v péči prarodičů dítěte, eventuálně v péči dalších rodinných příslušníků jako jsou sourozenci nebo tety či strýcové.

K tomuto se vyjádřil v nálezu Ústavní soud, že *„trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání, které má soukromoprávní základ, jako trestného činu je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu. Je však nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře.“*⁴⁷

V kapitole se nalézá celkem šest případů se specifickými aspekty řešených policejním orgánem, přičemž každý je od sebe v určitých aspektech odlišný s ohledem na zjištěné okolnosti, společným základem je však neplnění vyživovací povinnosti k dítěti.

Případy neplnění vyživovací povinnosti vykazují obdobný *modus operandi*, tedy že pachatel po dobu nejméně 4 měsíců, řádně a v plné výši neplní zákonnou vyživovací povinnost vůči dítěti, kterou primárně zakládá občanský zákoník a dále je konkretizována

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/2004.

rozsudkem příslušného soudu, jenž tak stanovil konkrétní výši výživného, splatného k určitému datu k rukám oprávněné osoby. V rozsudcích je poté přímo uvedena oprávněná osoba již má být výživné hrazeno, což ve většině případů je matka případně otec dítěte.

7.1 Případ č. 1 – aplikace občanského zákoníku

Prezentovaný případ se zabývá oznámením matky dítěte, která se s otcem jejich společného dítěte rozešla po dvou měsících od jeho narození. Ze společného bydliště otec odešel neznámo kam, rodiče nejsou spolu v kontaktu a dotyčný se o ni a dítě nijak nezajímá. Otec se přestal podílet na chodu domácnosti a nepodílí se ani na výživě či výchově dítěte, přičemž otcovství nepopřel a je zapsán v rodném listě dítěte. Matka dítěte doposud nepodala žádost o stanovení výživného u příslušného soudu, a tudíž není výživné stanoveno soudním rozhodnutím. Od jejich rozchodu uběhlo již 6 měsíců a za tuto dobu jí dotyčný nijak nekontaktoval a nepřispěl nikterak na výživu nezletilého dítěte, a to ani finančně ani v naturální podobě.

V takovém případě je v praxi postupováno s poukazem na občanský zákoník, v němž jsou konkretizovány zejména povinnosti rodičů vůči dětem včetně dalších souvisejících povinností a práv oprávněných a povinných osob. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti vzniká tzv. *ex lege*⁴⁸, což má význam i z hlediska trestněprávního pro posouzení trestní odpovědnosti pachatele za takové protiprávní jednání. Povinnost rodičů vyživovat vzniká již narozením dítěte a nikoli až samotným rozhodnutím soudu o určení výše výživného, jež má pouze deklaratorní charakter.

Výstižně se k tomuto vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, podle něhož *„zplozením dítěte budoucí rodič na sebe bere povinnosti a odpovědnost, která jej provází po celý další život. Proto je nezbytné, aby se choval tak, aby svým závazkům a povinnostem dokázal vždy a za všech okolností dostát.“*⁴⁹

⁴⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. 996 s. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 250/2012.

Policejní orgán na základě zjištění výše nastíněných skutečností od oprávněné osoby zahájil úkony trestního řízení ve smyslu § 158 odstavec 3 trestního řádu, pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku.

7.2 Příklad č. 2 –rozsudek o výživném

Následující případ je nejčastější formou spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, s kterým se policejní orgán při přijetí oznámení ze strany jednoho z rodičů, setkává. Běžnou praxí bývá existence pravomocného rozsudku příslušného soudu, vydaný po návrhu jednoho z rodičů o svěřeni nezletilého dítěte do jeho péče, ve kterém v jednotlivých odstavcích rozsudku vymezuje oprávněné osobě právo na výživné, jenž má být hrazeno povinnou osobou v pravidelných měsíčních splátkách a vydání rozsudku je odůvodněno na základě soudem získaných důkazů v průběhu řízení, které si pro své rozhodnutí zajistí. V rozsudcích taktéž existuje formulace dlužného výživného, které je v samotném odstavci konkretizováno za určité období a v určité výši, většinou s podmínkou úhrady do několika dnů po převzetí rozsudku nebo v pravidelných splátkách. Převážně se tohoto institutu dlužného výživného užívá, pokud je podán návrh pozdě a v návrhu je zároveň žádáno, aby bylo výživné uhrazeno zpětně za období, ve kterém se povinná osoba o oprávněnou osobu nestarala a není v rozsudku řešeno.

Oznámení podala matka dítěte, jenž několik let s otcem jejich společného dítěte nežije, nejsou v kontaktu a otec se po narození dítěte o něj nikdy nezajímal. Po jejich rozchodu podala u příslušného soudu návrh na svěřeni nezletilého dítěte do její péče a zároveň o stanovení výživného pro nezletilé dítě. V návrhu ji soudce vyhověl a po zhodnocení důkazů byl soudcem vyhlášen rozsudek, jenž stanovil povinné osobě, v tomto případě otci dítěte, povinnost hradit výživné na dítě v určité výši k určitému dni v měsíci předem a k rukám matky. Předmětný rozsudek po doručení zúčastněným osobám, nabyl právní moci a z toho vyplývá, že oba rodiče jsou s tímto rozsudkem srozuměni, přinejmenším povinná osoba si je tímto vědoma své vyživovací povinnosti, kterou mu předmětný rozsudek ukládá.

V praxi se v těchto případech postupuje obdobným způsobem jako v případě aplikace občanským zákoníkem. Rozdíl je však při sepisování skutkové věty o spáchání trestného činu, ve které se užije nejen vymezení vyživovací povinnosti podle občanského zákoníku, ale také jasné označení pravomocného rozsudku příslušného soudu, jež konkretizuje vyživovací povinnost.

Na základě předloženého rozsudku příslušného soudu o určení výživného a po podání oznámení oprávněnou osobou policejní orgán zahájil úkony trestního řízení ve smyslu § 158 odstavec 3 trestního řádu, pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku, přičemž ve skutkové větě již bude jasně uvedeno, že se tohoto skutku dopustil v úmyslu.

7.3 Případ č. 3 - nebezpečí vystavení nouze

Dalším případem je oznámení matky dítěte, které jí bylo svěřeno do péče rozsudkem příslušného soudu a stejným rozsudkem bylo stanoveno otci dítěte hradit výživné na dítě k rukám matky. Matka s otcem dítěte není v žádném kontaktu, není jí známo kde se zdržuje, o dítěte se žádným způsobem nezajímá a v minulosti již opakovaně svou vyživovací povinnost neplnil a její oznámení policejním orgánům je již třetí v řadě. Sama nemá dostatek finančních prostředků na obživu svou a nezletilého, nebyla schopna si z vlastních finančních prostředků udržet ani stálé bydlení v nájemném bytě a přestěhovala se s nezletilým dítětem na ubytovnu. Při přihlášení na příslušné pracoviště Úřadu práce ČR zároveň požádala o poskytnutí státních příspěvků ve formě doplatku na bydlení, z něhož je jí hrazen nájem na ubytovně, dále je jí poskytován příspěvek na dítě a rodičovský příspěvek. S ohledem na skutečnost, že se stará o nezletilé dítě, které doposud nenavštěvuje školské zařízení, tudíž si nemůže najít adekvátní zaměstnání, aby si zajistila stálý příjem. Při žádosti o poskytnutí dávky pomoci v hmotné nouzi zároveň uvedla, že jí není v plné výši hrazeno výživné a s ohledem na tuto skutečnost je jí poskytnuta přiměřená částka dávky pomoci v hmotné nouzi společně doplatkem na bydlení a příspěvkem na živobytí. Příslušnému úřadu je však povinna v určených intervalech dokládat, zda je jí výživné hrazeno či nikoliv a taktéž je povinna doložit oznámení policejnímu orgánu o podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, o čemuž musí doložit minimálně protokol

o trestním oznámení, popřípadě úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odstavec 6 trestního řádu.

V průběhu prověřování ze strany policejního orgánu je v tomto případě zapotřebí zajistit veškeré dostupné zprávy z příslušného úřadu, včetně vyžádání zprávy o vedení oprávněné osoby v evidenci nezaměstnaných osob a detailní výpisy o poskytnutí veškerých státních příspěvků poskytovaných Úřadem práce ČR včetně zmiňovaných dávek pomoci v hmotné nouzi. Pokud doložením zpráv policejní orgán učiní závěr, že je zde byt' hrozba nebezpečí vystavení oprávněné osoby nouzi, může dojít k právní kvalifikaci protiprávního jednání pachatele jako podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1, odstavec 3 trestního zákoníku.

Podle ustálené judikatury je stavem nebezpečí nouze situace, kdy si oprávněná osoba, pokud by se jí nedostalo pomoci, sama nemůže opatřit základní prostředky k životu, přičemž ve smyslu této skutkové podstaty jedná pachatel i tehdy, pokud byla hrozící nouze odvrácena matkou dítěte na úkor jejích vlastních potřeb a při mimořádném pracovním vypětí, popř. poskytnutím státního příspěvku na výživu dítěte.⁵⁰

7.4 Příklad č. 4 - nabytí zletilosti dítěte

V tomto případě matka dítěte při podání trestního oznámení policejnímu orgánu oznámila, že otcem společného dítěte není hrazeno výživného v plné výši po dobu delší než 4 měsíce, přičemž vyživovací povinnost doložila rozsudkem příslušného soudu, který otcí stanovil přispívat na výživu dítěte určitou částku ke konkrétnímu dni, a to k jejím rukám. V průběhu oznamovaného období neplnění vyživovací povinnosti dítě dovršilo 18 rok věku, přičemž dosud nepožádalo u příslušného soudu o vydání rozhodnutí ve věci placení výživného k jeho rukám.

S ohledem na obecně danou dlouhodobost trvání vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem, tedy od narození dítěte až do doby, dokud není schopno se samo živit nebo do doby ukončení školní docházky bez dalšího pokračování, dochází v mnoha případech v průběhu vyživovací povinnosti k dosažení zletilosti dítěte. V rámci trestního řízení tak

⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 - 421, Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 1923 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

dochází ke změně právního zástupnictví, neboť z nezaopatřeného dítěte se stává oprávněnou osobou, která v trestním řízení vystupuje jako poškozený.

Povinný rodič se mnohdy chybně domnívá, že zletilostí dítěte dochází automaticky k zániku vyživovací povinnosti, načež se v důsledku toho dopouští trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku. S nabytím svéprávnosti dítěte zaniká rodičovská odpovědnost, nikoliv však vyživovací povinnost, tedy nabytí zletilosti či svéprávnosti tak nemá vliv na zánik práva na výživné. Nezbytným předpokladem pro posouzení trvání vyživovací povinnosti je zajištění, zda dítě je schopno se samostatně živit. Dosažení zletilosti je významným krokem co do nabytí nových práv i povinností dítěte, avšak s ohledem zejména na pokračující studia, je možnost si samostatně zajišťovat své potřeby, značně omezena. Judikatura charakterizuje tuto okolnost poměrně široce, přičemž za zásadní je považována skutečnost, že dítě má zajištěn trvalý příjem finančních prostředků, z nichž může své potřeby hradit.⁵¹

Ve výše popsaném případě policejní orgán na podkladě dokumentů, jimiž bylo doloženo navazující studium dítěte, zahájil úkony trestního řízení ve smyslu § 158 odstavec 3 trestního řádu, pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku. Zletilé dítě bude v postavení poškozeného i v případě, že bydlí s matkou ve společné domácnosti, je na její výchově a výživě stále závislý a zároveň pokračuje ve studiu jako přípravu na budoucí zaměstnání.

7.5 Případ č. 5 – hrazení výživného exekuční srážkou ze mzdy

Policejní orgán přijal trestní oznámení matky dítěte, která sdělila, že otec neplní řádně a v plné výši svou vyživovací povinnost po dobu delší než 4 měsíce, jež mu byla konstatována rozhodnutím příslušného soudu. Rozhodnutím mu byla stanovena povinnost plnit výživné pro dítě k určitému datu a k rukám matky. Matka před podáním trestního oznámení požádala u soudu o výkon předmětného soudního rozhodnutí formou strhávání výživného z platu, neboť se dozvěděla, že je povinný zaměstnán a má stálý příjem, a i přes tuto skutečnost, si vyživovací povinnost neplní. V tomto případě nebylo

⁵¹ KUTNAROVÁ, K. *Vybrané skutečnosti ovlivňující schopnost zletilého dítěte samostatně uspokojovat své potřeby jakožto nezbytný předpoklad pro trvání vyživovací povinnosti rodičů*. Právní rozhledy. 2018. č. 05. 177 s.

po dobu 6 měsíců ze strany povinné osoby hrazeno žádné výživné, což se změnilo až následně na základě exekučního příkazu vydaného na základě návrhu oprávněné osoby, jenž byl adresován zaměstnavateli, a tím bylo započato s úhradou výživného formou srážky ze mzdy.

Srážky výživného ze mzdy povinné osoby, nepředstavují řádnou úhradu výživného, neboť se nejedná o aktivní součinnost povinné osoby. Je zapotřebí zmínit, že z důvodu nehrazení výživného byla naopak oprávněná osoba nucena aktivně vyhledat možnosti vymáhání výživného na povinné osobě, a to podáním návrhu na výkon rozhodnutí o srážkách výživného ze mzdy.

Nejen srážka ze mzdy pro úhradu výživného, avšak také srážka ze mzdy prováděná na základě dohody o srážkách ze mzdy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (povinnou osobou), je považována za přednostní pohledávku. Úhrada výživného má absolutní přednost před srážkami jiných exekučních titulů.⁵²

Dle § 158 odstavec 3 trestního řádu byly ve výše popsaném případě zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku. Při stanovení škody způsobené trestným činem byl brán zřetel na exekuční srážky ze mzdy, přičemž konečný dluh na výživném byl o strženou částku snížen. Z pohledu trestní odpovědnosti jsou však započteny i ty měsíce, ve kterých bylo výživné ze mzdy exekučně strháváno, jako by si svou vyživovací povinnost pachatel neplnil.

7.6 Příklad č. 6 – institut náhradního výživného

V posledním prezentovaném případě se již objevuje relativně nový institut náhradního výživného. Matka dítěte oznámila policejnímu orgánu, že otec dítěte si svou vyživovací povinnost dlouhodobě neplní, a to nejméně po dobu 4 měsíců, přičemž je výše výživného vymezena rozhodnutím soudu. Na základě návrhu oprávněné osoby byl již vydán exekuční příkaz na příjem či majetek povinného, který však nebylo možné využít, neboť povinný není nikde zaměstnán, není ani evidován na Úřadu práce České republiky a je zcela nemajetný. V tomto případě oprávněná osoba po splnění zákonných podmínek

⁵² BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 713 s. ISBN 978-80-7400-759-0.

podala na příslušném pracovišti Úřadu práce České republiky žádost o poskytnutí sociální dávky ve formě náhradního výživného, která jí byla přiznána a náhradní výživného pobírá po dobu 3 měsíců.

V daném případě byly dle § 158 odstavec 3 trestního řádu zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odstavec 1 trestního zákoníku. Navzdory oznámení skutečností o existenci exekučního příkazu či přiznání sociálních dávek náhradního výživného se však jedná o typický průběh trestného činu zanedbání vyživovací povinnosti. Jelikož exekuční příkaz nebyl užit na příjem či majetek povinné osoby, nelze na tuto skutečnost brát zřetel a podobně je tomu v případě vyplácení sociální dávky oprávněné osobě, která splnila zákonné podmínky. Na obě skutečnosti se pohlíží jako by nebylo výživné hrazeno a nikterak se neprojeví na snížení způsobené škody trestným činem, ani na zkrácení období neplnění vyživovací povinnosti. O těchto okolnostech je však zapotřebí vést v trestním spise zprávy od příslušného úřadu a soudu.

Z prezentovaných kazuistik vyplývá společný znak, jež je ochrana rodiny a práv dítěte na výživné. Není podstatné, zda vyživovací povinnost vůči dítěti vyplývá z občanského zákoníku nebo je konkretizována rozhodnutím soudu. Za důležité je dodržování plnění vyživovací povinnosti ze strany povinné osoby a jejího aktivního přístupu. Pokud však dochází k neplnění vyživovací povinnosti, je poté na oprávněné osobě, aby tuto situaci řešila a učinila kroky k vymožení výživného, například žádostí u příslušného soudu o vydání exekučního příkazu na příjem či majetek povinného. Nově poté poskytuje oprávněným osobám finanční pomoc stát, a to dočasným poskytnutím sociální dávky náhradního výživného při splnění zákonných podmínek po dobu neplnění vyživovací povinnosti povinným, nejdéle však po dobu 24 měsíců.

V neposlední řadě je k výše uvedených kazuistikám potřeba uvést důležitý fakt, jenž je možnost užití institutu účinné lítosti podle zvláštního ustanovení o účinné lítosti dle § 197 trestního zákoníku, o kterém je pachatel předmětného trestného činu poučen. Ačkoliv není pochyb o tom, že se v jednotlivých případech pachatel dopustil trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, lze zároveň uvažovat i o možnosti zániku trestnosti tohoto činu ve smyslu užití právě zmiňovaného zvláštního ustanovení o účinné lítosti. Pachatel předmětného trestného činu je při svém podání vysvětlení o tomto ustanovení poučen a je mu tato forma využití policejním orgánem

vysvětlena, nejpozději je toto zvláštní ustanovení uvedeno v poučení usnesení o zahájení trestního stíhání osoby podle § 160 odstavec 1 trestního řádu. Nejzásadnějším smyslem institutu účinné lítosti je především přimět osobu, aby si svou zákonnou povinnost vyživovat a zaopatřovat jiného, splnila dodatečně a v plné výši a tím jej zároveň určitým způsobem chrání před potrestáním za spáchání trestného činu. Samotný zájem státu na potrestání pachatele tak ustupuje zájmu na dodatečném splnění této zákonné vyživovací povinnosti, byť pozdní a pod hrozbou sankce. Základní podmínka je tudíž dodatečné splnění vyživovací povinnosti v celém rozsahu, musí být uhrazeno dlužné výživné za celé období, pro něž orgán činný v trestním řízení zjišťuje trestní odpovědnost pachatele. Nepostačuje zde ústní ani písemná dohoda pachatele, že dlužné výživné bude spláceno, nepostačuje ani slib o zaplacení jednorázově v nejbližší době, a ani prominutí dlužného výživného ze strany oprávněné osoby.

Za důležité je tedy uhrazení způsobeného dluhu na výživném, a to ještě předtím, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. Pokud pachatel i po poučení o zvláštním ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku, uhradí pouze část dlužného výživného, jehož nezaplacením se dopustil trestného činu, tak podmínky účinné lítosti nejsou splněny. Vedle dodatečné úhrady způsobeného dluhu je neméně důležitý hrozící nebo způsobený následek, jenž nemůže být trvale nepříznivý, zejména se jedná o následky na tělesném či duševním zdraví oprávněné osoby a zároveň je možné jej napravit či odstranit, právě dodatečným splněním vyživovací povinnosti bez újmy oprávněné osobě.

Závěr

Trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku představuje jeden z tradičních trestných činů v České republice, a to i přes měnící se názory nejen odborné ale i laické veřejnosti, na uplatňování tohoto ustanovení v praxi a vliv na prevenci v páchání této trestné činnosti. V průběhu zpracování bakalářské práce, při rozboru a podrobnějším zkoumání skutkové podstaty předmětného trestného činu v kombinaci s komparací právních úprav sousedních zemí, ale také analýzou zákona o náhradním výživném, bylo zjištěno množství relevantních informací, na jejichž základě došlo k naplnění cílů charakterizovaných v první kapitole bakalářské práce.

Za zásadní lze považovat vyložení pojmu vyživovací povinnosti a vymezení zákonných podmínek za nichž vzniká trestní odpovědnost za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku a s tím související trestněprávní následky při neplnění této povinnosti vůči oprávněné osobě.

Zjištěním jednotlivých odlišností v české právní úpravě trestného činu zanedbání povinné výživy v porovnání s právní úpravou ve Slovenské republice, Spolkové republice Německo a Rakouské republice, jež byly zpracovány do přehledných komparačních tabulek, vyplynuly rozdíly nejen ve způsobu provedení, avšak také ve výši a druhu ukládaného trestu za tento trestný čin v jednotlivých zemích. V důsledku naplnění v pořadí druhého stanoveného cíle lze navrhnout dílčí změny ve znění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy. Spíše než k dekriminálnímu předmětného trestného činu by měl zákonodárce zvážit opětovné doplnění znaku recidivy do kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu, stejně jako tomu bylo v minulosti. Zároveň by přicházelo v úvahu i zpřísnění trestu odnětí svobody, který je v současné době, oproti slovenské či německé právní úpravě, mírnější a hrozba trestu odnětí svobody proto nemá ani preventivní efekt.

S ohledem na aktivitu zákonodárce v posledních letech, kam lze podřadit především přijetí zákona o náhradním výživném, jež směřuje k podpoře rodiny a zabezpečení dítěte v souvislosti s problematikou výživného, je evidentní, že toto téma je stále v popředí zájmu. Dle převládajícího názoru odborné veřejnosti se však tato stále častěji přiklání, k již výše zmíněné dekriminálnímu předmětného trestného činu. Pokud by se zákonodárce k tomuto kroku přeci jen odhodlal, bylo by nutné provést novelizaci i občanského zákoníku. Mělo by se jednat především o posílení postavení oprávněné osoby a jejich práv, a zároveň zajištění vyšší účinnosti nástrojů k vymáhání výživného po

povinné osobě. Při možnosti představy o úplné dekriminální trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku by mělo ani za následek výrazné snížení vězeňské populace a s tím souvisejícímu snížení nákladů na trestní řízení a nákladů s výkonem trestu odnětí svobody, neboť ukládané tresty bývají převážně jiného druhu, například trest obecně prospěšných prací nebo podmíněné odnětí svobody, výjimečně uložení trestu nepodmíněného odnětí svobody.

Za úvahu pak dle autorky stojí především to, aby se v budoucnosti soudy zaměřily při ukládání trestu i na možnost souběžného uložení opatření - dohledu probačního úředníka ve smyslu § 49 trestního zákoníku, přičemž cílem této kombinace by byla kontrola chování odsouzeného probačním úředníkem v průběhu zkušební doby. Kontrola by byla zaměřena na sledování snahy a chování odsouzeného, jakým způsobem dle svých možností hradí způsobený dluh a pravidelné výživné, a zda tak dochází k nápravě protiprávního stavu. Dohledem probačního úředníka by bylo primárně sledováno průběžné hrazení výživného a sekundárně by jej bylo možné využít k pomoci odsouzenému při hledání zaměstnání a začlenění do společnosti, neboť v praxi představuje nejčastější důvod neplnění vyživovací povinnosti nedostatek finančních prostředků.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 1536 s. ISBN 978-80-7400-759-0.
2. ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon, Velký komentář*, 2. vydanie. Bratislava: Eurokodex, 2015. 916 s. ISBN 978-80-8155-053-9.
3. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RUŽÍČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2014. 1490 s. ISBN 978-80-7478-790-4.
4. HILLEBRECHT, M. *Aszendenterunterhalt. Eine Kritik der normativen Grundlagen*. 51. Band. 1. Auflage. Berlin: BWV Berliner-Wissenschaft, 2012. 673 s. ISBN 978-38-3051-964-5.
5. HRUŠKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi: edice právních rozhledů*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 41 s. ISBN 978-80-7179-293-4.
6. IVOR, J. *Trestné právo hmotné I., Všeobecná časť*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 532 s. ISBN 978-80-8078-308-2.
7. IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné 2., Osobitná časť*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 607 s. ISBN 978-80-8078-099-4.
8. JANKOVÁ, Eva a OBERMANNOVÁ Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 74 s. ISBN 978-80-7552-675-5.
9. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
10. KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2016. 1168 s. ISBN 978-80-7400-630-2.
11. KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H. *Strafgesetzbuch. Nomoskommentar*. 2. Band. 4 Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2013. 2145 s. ISBN 978-38-3296-661-4.
12. KRÁLIČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. 1256 s. ISBN 978-80-7400-795-8.

13. LAUFHÜTTE, H. M., RISSING VAN SANN, R., TIEDEMANN, K. *Strafgesetzbuch. Leipziger Kommentar. Grosskommentar.* 6. Band. 12. Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2009. 1685 s. ISBN 978-3-89949-764-9.
14. MURÁNSKA J., GANDŽALOVÁ D., TAKÁČ J. *Základy rodinného práva – rodičia a deti – Výživné.* Banská Bystrica: Belianum, 2019. 152 s. EAN 9788055716220.
15. RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Inštituty rodinného práva.* Praha: C.H. Beck. 2009. 228 s. ISBN 978-80-7179-182-2.
16. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 - 139, Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1303 s. ISBN 978-80-7400-19-3.
17. ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní zákoník II. § 140 - 421, Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-78-9.
18. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník.* 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
19. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. 3331 s. ISBN 978-80-7400-807-8.

Odborné články

1. KUTNAROVÁ, K. *Vybrané skutečnosti ovlivňující schopnost zletilého dítěte samostatně uspokojovat své potřeby jakožto nezbytný předpoklad pro trvání vyživovací povinnosti rodičů.* Právní rozhledy. 2018. č. 05.
2. SKLENIČKA, J., ROZUM, J. *K problematice neplacení výživného.* Trestněprávní revue. 2014. č. 10. ISSN 1213-5312
3. ŽILINKA, M. *Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmiennečné zastavenie trestného stíhania.* Trestněprávní revue. 2009. č. 08.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva č. 40/2009 Dz k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Praha: 2007. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74569>.
2. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva č. 588/2020 Dz k zákonu č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném). Praha: 2020. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=588&r=2020>.

3. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/2004. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-4-04>.
4. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/2005. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-257-05>.
5. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 250/2012. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgipw4427ge2dcna&groupIndex=0&rowIndex=0>.
6. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 887/2013. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpw4427gqydcmy&groupIndex=0&rowIndex=0>.
7. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11. 2013, sp. zn. 6 Tdo 1006/2013. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpw4427gyydeni&groupIndex=0&rowIndex=0>.
8. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 4 Tdo 277/2017. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pw4427gi3deni&groupIndex=0&rowIndex=0>.
9. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 887/2013. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpw4427gqydcmy&groupIndex=0&rowIndex=0>.
10. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, 354-464 s. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5405>>. ISSN 1211-1244.

Elektronické zdroje

1. *Trestní zákoník Spolkové republiky Německo* [online]. 2014 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4byfzygmmjxga>
2. *Trestní zákoník Rakouska. 2. vydání.* [online]. 2014 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4brga&groupIndex=0&rowIndex=0>
3. *Bundeskanzleram Österreich. Oberster Gerichtshof nummer 1Ob4/08g ze dne 26. 2. 2008, č. 1Ob4/08g.* [online]. 2008. [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: https://rdb.manz.at/document/ris.jusr.JJR_20080226_OGH0002_0010OB00004_08G0000_001>

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a ve Slovensku.....	33
Tabulka 2 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a v Německu.....	36
Tabulka 3 – Komparace právní úpravy trestného činu v ČR a v Rakousku	39
Tabulka 4 – Porovnání zákonných podmínek uplatnění náhradního výživného v ČR a ve Slovensku	45